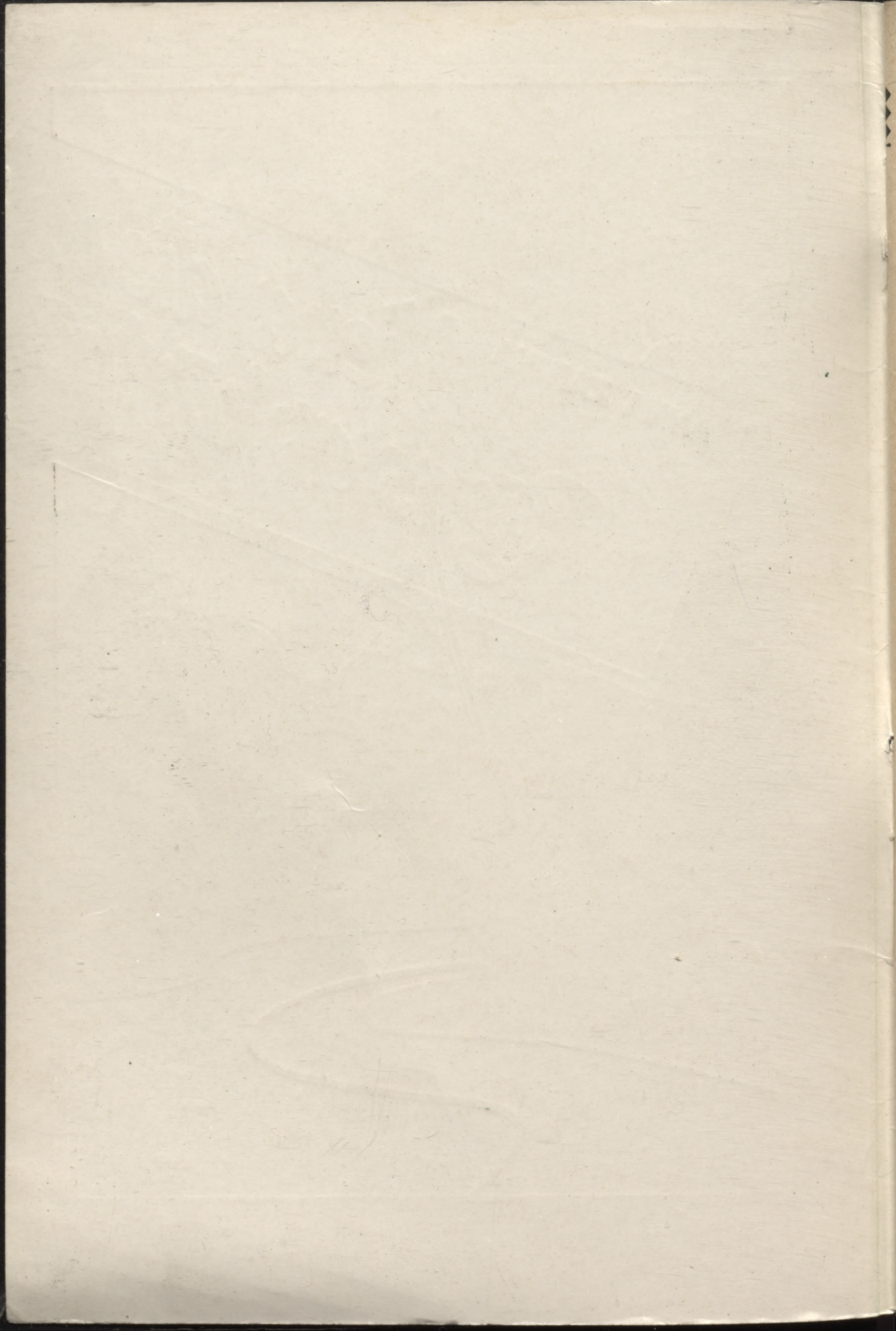

88-4
L 24

ANNA ZARINA

Viena diena Rīgas apkārtnē

L 88-4
24

ANNA ZARIŅA

L
75

Viena diena Rīgas apkārtņē

RĪGA «AVOTS» 1988

26.89 (2L)₂
Za 723

SATSINĀJUMI

- A — austrumi
R — rietumi
D — dienvidi
Z — ziemeļi
gs. — gadsimts
vjl. — virs jūras līmeņa

Vija Lāča Latv. PSR
VALSTS BIBLIOTĒKA

88

— 17.804

0307095188

Recenzenti: Arvids Pastors, Juris Urtāns, Arvids Plaudis
Vāku zīmējis Indulis Kalniņš.

Zīmējot shēmas, izmantotas šādas kartes:
Латвийская ССР. М., ГУГК при СМ СССР, 1986;
Окрестности Риги и Юрмалы. М., ГУГК при СМ СССР,
1986.

Zariņa A.

Za 723 Viena diena Rīgas apkārtnē. — R.: Avots, 1988. 64 lpp.
il.

Celvedī iekļauti trīspadsmit vienas dienas maršruti pa Rīgas apkārtni. Tie galvenokārt paredzēti kājniekiem un ūdenstūristiem, taču tos varēs izmantot arī slēpotāji un ritenbraucēji. Autore — Republikas tūristu kluba direktore iepazīstina ar Rīgas apkārtnē sastopamajiem vēstures, dabas un arhitektūras pieminekļiem, kauju slavas vietām un citiem tūrisma objektiem.

Z 1905040100—103
M803(11)—88 58—88

26.89(2L)₂

ISBN5-401-00189-4

© «Avots», 1988

Priekšvārds

Visapkārt smilšu kalni,
Patī Rīga ūdenī.

Tautasdziesma

Tādu gadu simtiem ilgi latviešu zemnieks un zvejnieks skatīja Rīgu — mūriem un vaļņiem apjoztus torņus starp Daugavas daudzajām salām, attekām un vecupēm.

Rīga baidījās izkāpt no saviem mūriem, baidījās no tālajiem, mežiem apaugušajiem smilšu kalniem, kur slēpās sirotāji, no kurienes pilsētai uzglūnēja ienaidnieki. Tā bija nocietināta vieta Daugavas lejasstecē. Šādas nocietinātas vietas veidojās pie lielajiem ceļiem, upju grīvās, uz kādreizējiem vietējo cilšu pilskalniem. Pat augstmaņu ārpilsētas muižiņas diezgan droši varēja atvairīt sirotāju uzbrukumus.

Kad laiki bija mierīgi, ap šīm muižiņām un nocietinājumiem izauga apdzīvotas vietas. Daudzas no tām vēlākajos karos nopostīja, un tās izzuda bez miņas. Citas Rīga, pagājušajā gadsimtā beidzot izrāvusies no saviem mūra žņaugiem, drīz vien iesūca sevī. Tikai dažs vietas vai ielas nosaukums vēl liecina, ka tādas reiz bijušas.

Gadu simtiem savā čaulā briedusi, Rīga auga un pletās. Tā nolīdzināja smilšu kalnus, aizbēra attekas un vecupes, aizbīdīja namu rindas tālu aiz saviem kādreizējiem vaļņiem.

Viena diena Rīgas apkārtnē? Kur to pavadīt? — tagad jautā pēc svaiga gaisa un mežu smaržas izslāpušais rīdzinieks.

Iespējams, ka mūsu dienās tautasdziesmu teicējs, Rīgu ieraudzījis, savu divrindi mazliet pārveidotu un sacītu:

«Visapkārt zaļi meži...»

Jo patiešām mūsdienu Rīgu kā zaļš gredzens no visām pusēm aptver mežs. Jau izsenis meži auguši šejienes smilšu kalnos un tīreļos. Palaikam tie izcirsti, izdeguši un atkal no jauna atauguši, kā jau tas notiek lielu pilsētu pievārtēs.

Bet šodien tie vairs nav tikai meži vien. Tā ir pilsētas zaļā zona, ļoti nepieciešama un vajadzīga. Tā ir dūmu un iztvaikojumu piesārņotā pilsētas gaisa attīrītāja, kas darbojas bez dārgām un sarežģītām iekārtām. Kā auguši gadu simtiem, koki aug arī šodien. Taču tad, ja cilvēki tiem nodara pāri, koki nokalst. Tādēļ piepilsētas mežos, šajā zaļajā zonā, šajā veselības ražotnē ir īpaši uzvedības likumi, lai cilvēks iespējami mazāk traucētu kokus, augus, putnus un dzīvniekus.

Maršruti, kas sakopoti šajā izdevumā, visi vairāk vai mazāk skar piepilsētas mežu. Ejot pārgājienā, ogojot vai sēņojot, atcerēsimies dabas aizsardzības noteikumus. Mācīsimies klusēt un ieklausīties meža balsīs. Necelsim teltis un nekursim ugunsurus, jo Pierīgas mežos tas nav atļauts.

Soreiz pievērsīsimies atpūtas dienu pārgājieniem un pastaigām, nevis sportiska treniņa nodarbībām, kaut gan arī tām šie maršruti ir izmantojami.

Visi maršruti ir paredzēti vienai dienai. Vienīgais izņēmums ir maršruts «Mazā Jugla», jo simt kilometrus vienā dienā nevar veikt ne ar laivu, ne nosojot kājām. Tāpēc braucienu pa Mazo Juglu sadalīsim vairākos vienas dienas posmos.

Maršruti galvenokārt domāti kājāmgājējiem. Ziemā tos var izmantot slēpotāji. Arī velotūristi, kas iecienījuši klusos lauku un mežu ceļus, atradis te dažu visai interesantu ierosmi. Ūdenstūristiem — Mazā Jugla un Lielupe.

Protams, ne jau visur gar upju un citu ūdenskrātuvju krastiem iemītas gludas taciņas. Arī mežu ceļi bieži vien ir smilšaini, agrā pavasarī un vēlā rudenī dubļaini. Bet vai tad pa asfaltu nestaigājam katru dienu?

Maršruti piemēroti jebkura vecuma ļaudīm, ģimenēm ar bērniem.

Nav doti stingri noteikti maršrutu pavedieni. Atkarībā no katra gājēja interesēm, laika rezervēm, fiziskās sagatavotības utt. ikvienam maršrutam var būt vairāki varianti.

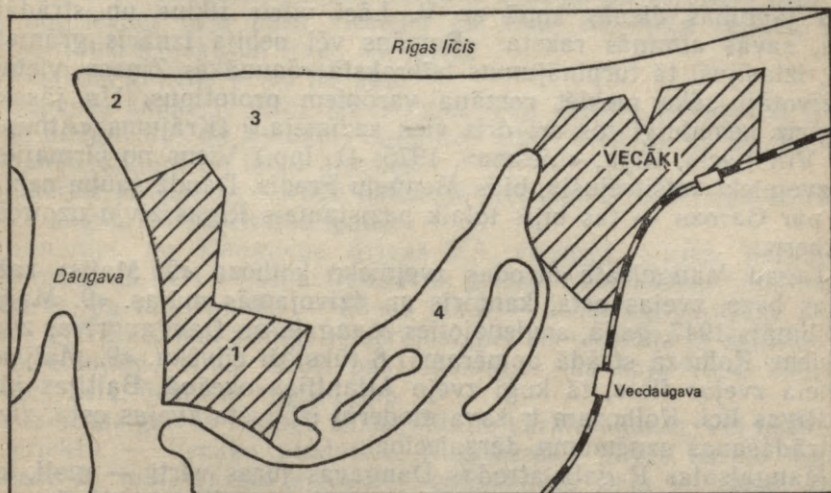
Minēti vēsturiskie notikumi, ģeogrāfiskās ziņas, ieteikti apskatāmie objekti, dabas ainavas.

Cik vien iespējams, gājēji atvirzīti no lielajiem ceļiem. Protams, būs atsevišķi posmi, kur jāiet pa tiem, jo citu iespēju nav.

Rīgas apkārtnē ir tik daudz skaista un interesanta, ka nepietiks pat vesela gada brīvo dienu, lai visu aplūkotu. Darīsim to bez steigas, lai ilgāk un dziļāk ieelpotu svaigo meža un jūras gaisu.

Mangaļsala

1 — z/k «9. Maijs», 2 — Caru akmeņi, 3 — piemineklis 1905.—1907. gada revolūcijas cīnītājiem, 4 — Daugavas vecupe

Vēl 16. gs. Mangaļsala bijusi viena no lielākajām Daugavas salām. Tagad tā ir tikai pussala, ko zemes šaurums savieno ar Vecāķu pludmali. No pārējām trim pusēm Mangaļsalu robežo jūra, Daugavas tagadējā grīva un Vecdaugava.

Mangaļsalā var nokļūt ar 24. autobusu. Brauciens no Rīgas centra ilgst apmēram 40 minūtes.

Interesanta ir salas veidošanās vēsture. Pirms apmēram 400 gadiem Daugavas un tās toreizējās pietekas Lielupes izvietojums ievērojami atšķīrās no tagadējā. Lielupes ūdeņi ieplūda Daugavā pa tagadējo Buļļupi. Daugavas grīva atradās vairāk pa labi, un upe ietecēja jūrā netālu no tagadējiem Vecāķiem. Ar laiku Daugavas grīva sāka aizsērēt. 1567. gadā upe izlauza savu tagadējo ceļu uz jūru. Tās vecā gultne kļuva aizvien seklāka un seklāka. Pagājušā gadsimta vidū Mangaļsala bija pārtapusi par pussalu.

Mangaļsala veido smilšu sanesumi. Te saplūdušas kopā vairākas mazas saliņas un sēkļi. Domājams, ka tas noticis apmēram 15. gs. beigās.

Mangaļsalas zeme lauksaimniecībai maz noderīga. Smiltāji maīnās ar purvainām ieplakām. Te aug zēmas priedites, bērzi, kārkli, melnalkšņi, sliškņās — niedres.

Salas D galā, kur sadalās Daugavas vecā un jaunā gultne, bijis Mangaļsalas zvejnieku ciems. Seit, kā arī citos apkārtējos zvejnieku ciemos, risinājušies LPSR Tautas rakstnieka V. Lāča romānā «Zvejnieka dēls» attēlotie notikumi. Arī vairāku romāna varoņu prototipi bijuši šo ciemu iedzīvotāji. Pensionētais skolotājs Arvīds Ūpmanis, kurš jaunības dienās kopā ar V. Lāci vilcis tiklus un strādājis ostā, savās atmiņās raksta: «Romāns vēl nebija iznācis grāmatā, kad, izlasījuši tā turpinājumus laikrakstā «Jaunākās Ziņas», vietējie iedzīvotāji sāka meklēt romāna varoņiem prototipus. Un jāsaka, gandrīz nemaldīgi tos arī drīz vien sazīmēja.» (Krājums «Atmiņas par Vili Lāci», Rīga, «Liesma», 1975, 41. lpp.) Viens no pirmajiem, ko zvejnieki «atšifrējuši», bijis Meņģeļu Fredis. Daudz šaubu nebijis arī par Garozu — tas bijis tolaik pazīstamais Rīgas zivju uzpircejs Kezberis.

Tagad Mangaļsalā atrodas zvejnieku kolhoza «9. Maijs» ražošanas bāze, zvejas osta, kantoris un dzīvojamās mājas. «9. Maijs» nodibināts 1947. gadā, apvienojoties Mangaļu un Daugavgrīvas zvejniekiem. Kolhozā strādā apmēram 1,8 tūkstoši cilvēku. «9. Maijam» ir liela zvejas flote, tā kuģi zvejo Atlantijas okeānā, Baltijas jūrā un Rīgas līcī. Kolhozam ir sava moderni izbūvēta zvejas osta, zivju apstrādāšanas uzņēmums, dārzniecība.

Mangaļsalas R galā atrodas Daugavas jūras vārti — moli, kas virza upes straumi, neļaujot grīvai piesērēt ar smiltīm un dūņām.

Pašā Daugavas krastā ap 150 m no mola atrodas divi lieli laukakmeņi — tā sauktie Caru akmeņi. Iekaltie uzraksti vēsta, ka 19. gs. molu apmeklējis un apskatījis Krievijas cars Aleksandrs II un troņmantnieks Nikolajs.

Mangaļsalā risinājušies arī notikumi, kas saistīti ar 1905. — 1907. gada revolūciju.

1906. gadā, kad soda ekspedīcija nežēlīgi izrēķinājās ar revolūcijas dalībniekiem, Mangaļsala kļuva par soda vietu. No arhīva materiāliem zināms, ka nāvei nolemtie no Rīgas Centrālcietuma naktī atvesti pa Daugavu ar kuģi. Rītausmā viņi kāpās nošauti un aprakti. Kapu vietas rūpīgi nolīdzinātas. Kā atceras vecie zvejnieki, ziedus, ko soda vietā nolikuši vietējie iedzīvotāji, dragūni nākamajā dienā ar zirgiem samīdījuši. Nošauto bijis ļoti daudz. Saglabāties Daugavgrīvas garnizona priekšnieka ziņojums, kurā viņš pieprasījis pārtraukt šaušanu, jo viņa karaspēks esot domāts cīņai pret ārējiem ienaidniekiem.

Pagaidām ir zināma tikai viena no šīm soda vietām. 1906. gada 16. maijā šeit nošauti un aprakti astoņi Pārdaugavas revolucionārā pulciņa «Sauls dēli» kaujinieki, kurus nepatiesi apvainoja gorodovoja nogalināšanā: Bruno Maijers (1882—1906), Andrē Kalējs (1885—1906), Jūlijs Kalējs (1881—1906), Rūdolfs Eriņš (1887—1906), Jānis Rēboks (1886—1906), Jānis Sīpols (1889—1906), Roberts Tarksis (1889—1906), Aleksandrs Vīndedzis (1887—1906).

Bojā gājušiem revolucionāriem Mangaļsalā uzcelts piemineklis (1970).

Lai nokļūtu pie revolucionāru pieminekļa, no 24. autobusa galapunkta jāpaiet 500 m uz priekšu pa asfaltēto ceļu, tad jānogriežas no tā pa kreisi mežā. Aiz neliela kāpu valņa — ieplaka. Tās malā apmēram 30 soļus no ceļa — iesarkana granīta piemineklis.

No pieminekļa, ejot Z virzienā, var nokļūt līdz jūrai (apmēram 1,5 km), bet ieteicamāk panākt nedaudz atpakaļ pa asfaltēto ceļu un tad nogriezties tajā pašā virzienā pa kādu no meža ceļiem, kas šķērso mitro ieplaku un izved pie jūras.

Tālākais gājiens — pa liedagu.

Sejenes kāpas ir visai savdabīgas. Vēji smiltis izveidojuši īpatnējus pauguriņus un ieplakas, kādu nav citur. Liedagā un uz sēkļiem strandējušo kuģu un laivu atliekas.

Dažreiz pavasaros Vecāķu apkārtnē jūrā netālu no krasta vairāku metru augstumā sablīvējas ledus.

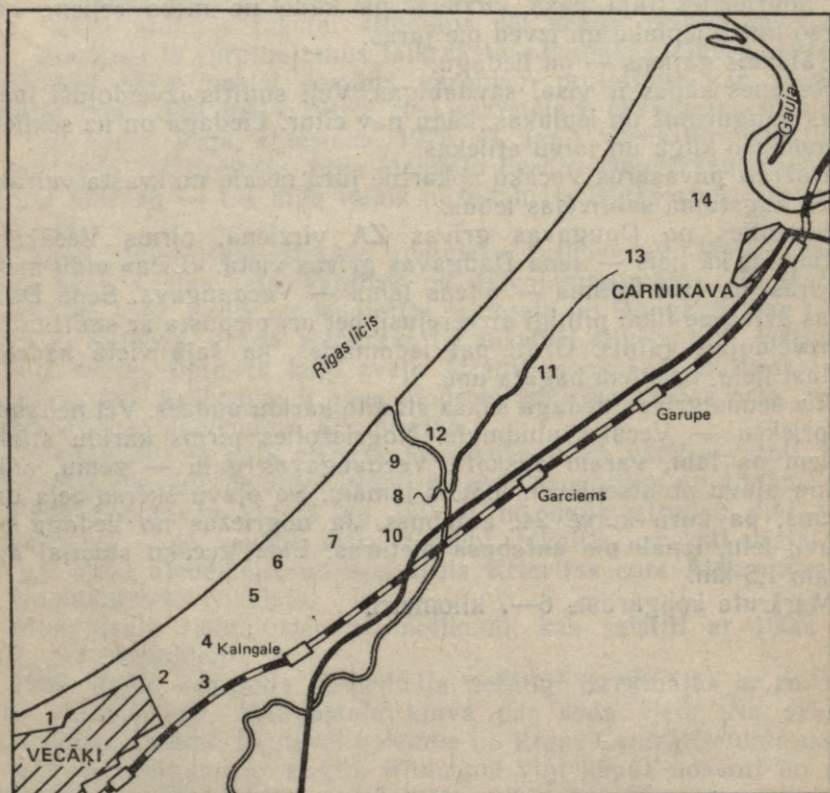
Skatoties no Daugavas grīvas ZA virzienā, pirms Vecāķiem redzams it kā līcis — senā Daugavas grīvas vieta. «Liča» vidū mežs pašķiras, pa labi tālumā — ūdens lāma — Vecdaugava. Senā Daugavas grīva ne tikai pilnīgi aizsērējusi, bet arī piepūsta ar smiltīm tā, ka izveidojies valnis. Grūti pat iedomāties, ka šajā vietā kādreiz plūdusi liela, ūdeņiem bagāta upe.

Aiz senās grīvas liedagā sākas stādīto kārķļu audzes. Vēl nedaudz uz priekšu — Vecāķu pludmale. Nogriežoties pirms kārķļu stādījumiem pa labi, varam apskatīt Vecdaugavas galu — zemu, slīkšņainu pļavu ar atsevišķām ūdens lāmām. So pļavu šķērso ceļa uzbērums, pa kuru kursē 24. autobuss. Ja nogriežas no liedaga pa Vēlavu ielu, iznāk pie autobusa pieturas. Līdz Vecāķu stacijai apmēram 1,5 km.

Maršruta kopgarums 6—7 kilometri.

Vecāķi — Kalngale — Carnikava

- 1 — Vaļņveida kāpa, 2 — priede ar vējaslotu, 3 — Lielā priede, 4 — Dzi-
vības ieleja, 5 — Rožu kāpa, 6 — Vētras priede, 7 — Elizabetes augstiene,
8 — Paraboliskā kāpa, 9 — Labošanās virsotne, 10 — Legzdiņu kalns,
11 — Langas vecupe, 12 — kanāls, 13 — Slēpotāju kalns, 14 — Dižpalves
kāpa

Vecāķos visvienkāršāk nokļūt ar elektriskajiem vilcieniem, kas iet Saulkrastu virzienā. Brauciens līdz Vecāķu stacijai no Rīgas ilgst pusstundu.

Maršruts ved uz A pa kāpu joslu starp jūru un dzelzeļa līniju, šķērsojot Piejūras dabas parku — vienu no lielākajām aizsargājamām dabas teritorijām Vidzemes jūrmalā. Parks aizņem 1629 ha.

A to norobežo Gaujas grīva, Z — Rīgas līcis, R — Daugavas grīva un Vecdaugava, D — Rīgas—Rūjienas dzelzceļš. Parks paredzēts īslaicīgai vienas dienas atpūtai bez nakšņošanas iespējām. Tā uzdevums ir saglabāt ainavas īpatnības un skaistumu. Seit aizliegts jebkādā veidā mainīt ainavas vēsturiski izveidojušos raksturu; izmantot dabas bagātības rūpnieciskiem mērķiem; kurt ugunsurus un celt teltis vietās, kas nav iekārtotas šīm vajadzībām; pārkāpt transporta līdzekļiem noteikto pārvietošanās un stāvēšanas kārtību; piesārņot un piegružot teritoriju; traucēt klusumu un mieru, lietot radioaparātus, magnetofonus vai citādi trokšņot.

Senatnē gar pašu jūras krastu veda ceļš uz Pērnavu. Pie Gaujas grīvas bija pārceltuve. Gaujas malā atradās 1851. gadā būvētās Cēlāju mājas. 1966. gadā tās pārveda uz Latvijas PSR Etnogrāfisko brīvdabas muzeju. Ceļa malā bija senie zvejniekiem — Vecāki, Laņģi, Carnikava.

Nosaukumu «Vecāki» pieņemts saistīt ar seno Daugavas gultni. Agrāk Daugava ietecējusi jūrā apmēram kilometru uz R no tagadējā Vecāku ciemata, tās gultne šeit veidojusi «S» veida likumu, citiem vārdiem sakot, āķi. Pagājušā gadsimta vidū upes vecā grīva pilnīgi aizsērējusi, taču vecupes līkumi un līdz ar to vietas nosaukums saglabājušies.

Pastāv vēl arī cits Vecāku nosaukuma skaidrojums. Iespējams, ka nosaukuma sakne meklējama somugru valodu vārdā «aken», kas nozīmē «logs», citiem vārdiem sakot, «loga vieta», t. i., ieteka. Tādējādi vārds «Vecāki» būtu jāsaprot kā vecā ieteka.

18. gs. sakarā ar carienes Katrīnas II rīkojumu piejūras mežus lielās platībās izcirta darvas tecināšanai. Ugunsgrēki vairākkārt iznīcināja pamežu, jaunaudzes, visai vārgo zemsedzi. Atklājās kailas smiltis. Jūras vējš tās pārpuša no vienas vietas uz otru. Tā radās tā sauktās ceļojošās kāpas, kuras apbēra ar smiltīm un iznīcināja mežus, dārzus un ēkas.

Ceļojošo kāpu apmežošana un nostiprināšana ir viens no pirmajiem plašākajiem praktiskās mežkopības pasākumiem, kas mūsu republikas teritorijā tika uzsākti jau vairāk nekā pirms simt piecdesmit gadiem.

19. un 20. gs. mijā Vecāki sāka veidoties par atpūtas un peldvietu. Pēc toreizējā sabiedriskā darbinieka filantropa Augusta Dombrovska (1845—1927) lūguma cara valdība atļāva izveidot vasarnīcu rajonus Vecākos un Katarinenbādē (tagadējie Pabaži). 1914. gadā Vecākos jau bija vairāk nekā simt vasarnīcu, kuras gan 1. pasaules kara laikā tika gandrīz pilnīgi nopostītas.

1935. gadā atklāja Rīgas—Alojas dzelzceļa līniju, ko 1937. gadā pagarināja līdz Rūjienai. Tā lielā mērā sekmēja visas apkārtnes un arī Vecāku uzplaukumu.

1958. gadā dzelzceļa posmu no Rīgas līdz Zvejniekiemam elektrificēja.

Vecāki ir Rīgas pilsētas Oktobra rajona sastāvdaļa. Padomju varas gados tie izauguši par nozīmīgu kūrvietu. Ik vasaru te uzturas ap 80 000 cilvēku, darbojas vairākas pionieru nometnes.

Vecākos ir labiekārtota pludmale, glābšanas stacija, sporta un pludmales piederumu iznomāšanas stacija, vairāki veikali, kafeterna, kinoteātris «Vasara» (darbojas tikai vasarā).

Vecākos dzīvojis un strādājis tēlnieks Ļevs Bukovskis (1910—1984). Viņš veidojis pieminekli revolūcijas cīnītājiem Matīsa kapos, kopā ar citiem autoriem — Salaspils nāves noņemnes fašisma terora upuru memoriālo ansambli.

Vecāķu R malā, apmēram puskilometru no stacijas, pie Vecāķu prospekta un Ziedu ielas krustojuma paceļas Vaļņveida kāpa — aizsargājama dabas objekts. Tā ir līdz 10 m augsts un 1 km garš smilšu valnis, kura vecums apmēram 200 gadi. Vaļņa pakājē vairākas kārkļu rindas. Tās stādītas mūsu gadsimta 20. gados, lai aizkavētu smilšu piekļūšanu kāpai no jūras puses un kavētu tās augšanu un virzišanos tālāk (nemitīgi virzīdamās uz priekšu, kāpa bija apbērusi vairākas ēkas). Kāpa ir arī apmežota — apstādīta ar priedēm.

Piejūras dabas parkā aug vairāki interesanti koki — priedes, kuras pa ceļam ieteicams apskatīt.

Apmēram kilometru no Vecāķu stacijas uz Carnikavas pusi, kādus 300 m no dzelzceļa līnijas, redzam tā saukto Vilkaču priedi. Saknes tai augstu atsegtas, un koks nedaudz atgādina žirafi. Visvieglāk šo priedi atrast, ejot no Vecāķu stacijas pa Pludmales ielu līdz Kāpu prospektam, tad pa Kāpu prospektu pa labi, līdz beidzas mājas. Šajā apkaimē ir arī priede ar lielu vējaslotu.

Ieslīpi šķērsojam mežu dzelzceļa virzienā. Interessants ir kāpu reljefs — pauguriņi mainās ar ieplakām. Ziemā šeit laba slēpošana. Gandrīz pašā uzbēruma malā starp dzelzceļa stabiem TO68 3 un TO68 4, apmēram 2 km no Vecāķu stacijas, ir Lielā priede — aizsargājama dabas objekts. Tās apkārtmērs 2,4 m. Priedei ir trīs žuburi. Lielās priedes vecums — apmēram 250 gadi. Domājams, ka tā ir viena no Piejūras dabas parka vecākajām priedēm. Pārējo lielāko priežu vecums vērtējams uz 150 gadiem.

Tuvojamies Kalngalei.

Kāpās nepilnu kilometru no dzelzceļa līnijas — trīs kopā saaugušas priedes, tā sauktie Trīs draugi. Ap tām kupla jaunaudze. No nākošās kāpas skaists skats uz jūru un Dzīvības ieleju. Tā ir savdabīga starpkāpu ieplaka, kur augsne ir auglīgāka, mitruma un siltuma vairāk nekā citās šejienes vietās. Tādēļ arī augu un dzīvnieku valsts te ir daudz bagātāka. Ipaši spilgti šī atšķirība redzama pavasarī, kad koki salapojuši. Acīmredzot no tā arī radies nosaukums — Dzīvības ieleja. Šeit ierīkoti soliņi, putnu un zvēru barotavas. No Dzīvības ielejas līdz Kalngales stacijai apmēram 1 kilometrs.

Kalngale ir apdzīvota vieta pie Rīgas—Carnikavas šosejas, 21 km no Rīgas, veidojas kā vasarnīcu rajons. No dzelzceļa stacijas līdz jūrai apmēram pusotra kilometra. Daudz augstu kāpu. Mežs kļūst retāks, vietām atsedzas kaili smiltāji. Joprojām ejam pa kāpām starp dzelzceļa līniju un jūru.

Tūlīt uz Dzīvības ielejas nedaudz uz jūras pusi liels smilšu valnis. Tā ir malu dēvē par Rožu kāpu, A malu par Elizabetes augstieni.

Rožu kāpa — viena no Piejūras parka skaistākajām vietām. Tās augstums apmēram 20 m vjl. No kāpas paveras plašs skats uz jūru un zemieni D no Kalngales. Ļoti daudz savvaļas rožu, kas sasniedz 2,5 m augstumu. No tām arī cēlies kāpas nosaukums. Meža darbinieki uzskata, ka savvaļas rozes visai noderīgas vaļējo smilšu nostiprināšanai. Starpkāpu ieplakā samērā bagāta augu valsts. Sevišķi daudz šeit maijpuķīšu, tādēļ to dēvē par Maijpuķīšu ieleju. No Rožu kāpas uz Kalngales staciju ved asfaltēts ceļš.

Elizabetes augstienes Z malā — Vētras priede. Jūras vēji koka stumbru noliekuši gandrīz horizontāli, bet tas turpina zaļot.

Elizabetes augstienes D mala gandrīz pieskaras citam ļoti nozīmīgam dabas piemineklim — Garciema paraboliskajai kāpai un Kāpu amfiteātrim.

Paraboliskā kāpa atrodas R no Garciema un vasarnīcu kooperatīva «Mežciems» — starp jūru un dzelzceļa līniju. Tās garums 3,1 km, platums ap 150 m. Kāpu veido sirpjveida valnis, kura ieliektā mala vērsta uz jūras pusi. Tas ir lielākais kāpu veidojums visā Rīgas līča piekrastē. Kāpu amfiteātra centrālo daļu aizņem vairāki nelieli kāpu vaļņi, kam arī ir parabolas forma.

Paraboliskā kāpa sāka veidoties 18. gs. — pēc tam, kad jūras piekrastē izcirta mežus. Apmēram 200 gadus tā nepārtraukti mainīja savu vietu — pārvietojās DA virzienā vairāk nekā kilometru garā posmā. Kāpa daļēji aizbēra Langas upi, draudēja apbērt Langas ciemu (tagadējais Garciems), vairākas reizes piespieda pārcelt tālāk Rīgas—Carnikavas ceļu. Tagad kāpa ir apstādīta ar kokiem un smiltis savaldītas.

Paraboliskās kāpas ZA malā netālu no jūras atrodas Piejūras dabas parka augstākā vieta — Labošanās virsotne 27,6 m vjl. Par Labošanās virsotni tā esot nosaukta tādēļ, ka plašais un skaistais skats, kas no tās paveras, aizdzenot visas sliktās domas. Kopš sešiem laikiem pēc tās selgā orientējušies zvejnieki — Labošanās virsotne saskatāma jau no 7 km attāluma.

Otra Paraboliskās kāpas augstākā virsotne ir Legzdiņu kalns (23,4 m vjl.). Tas atrodas sirpja D malā pie dzelzceļa. Šajā vietā kāpa apbērusi kādreizējo Legzdiņu saimniecību.

Nosaukumi ir arī dažiem Kāpu amfiteātra pauguriem. R malā ir tā sauktā Ērgļu ligzdas kāpa, bet pa labi no tās aiz nelielas ieplakas — Augstā vērotava. No tās skaists skats uz jūru un Elizabetes augstieni.

Paraboliskās kāpas R malā iepretī Augstajai vērotavai aug Vientuļā priede, bet nelielajā ieplakā starp tās A ragu un nākošo kāpu — Vārtu priedes.

Paraboliskā kāpa un Kāpu amfiteātris ir aizsargājami dabas objekti.

Tuvojamies Garciemam.

Garciems — kādreizējais Langas (Laņģu) zvejniekciems pie Langas upītes lejasceces posma, kas nu jau vismaz 150 gadus vairs ir tikai vecupe (sk. maršrutu «Vecdaugava—Lielais Baltezers»).

Otru vecupes posmu ar jūru pie Garciema savieno īpaši rakts kanāls. To vajadzības gadījumā noslēdz slūžas. Šī Langas daļa aizvada Eimuru poldera liekos ūdeņus. Starp Kalngali un Garciemu Langu šķērso Rīgas—Carnikavas šoseja. Tiltiņi un laipas pār upi ir arī kāpu joslā.

Apkārtne interesanta — augstas kāpas mijas ar dziļām ieplakām.

Garciems veidojas par vasarnīcu ciematu. Ieplakā starp kāpām un dzelzceļu ir vasarnīcu kooperatīvs «Mežciems», dārzkopības biedrības «Mičuriniētis» un «Arhitekts». To teritorija sniedzas no Garciema līdz Garupei.

1916.—1917. gadā Garciema Dīķu mājās (ēkas nav saglabājušās) pie tēva skolas brīvdienu pavadijis vēlākais Tautas rakstnieks Vilis Lācis (1904—1966).

Pusceļā starp Garciemu un Carnikavu — Garupes stacija. Tā radusies pēdējos gadu desmitos sakarā ar vasarnīcu kooperatīva un dārzkopju koloniju izveidošanos. Ieteicams iet pa kreisi no Langas vecupes, turoties tuvāk jūrai, jo kāpas te augstākas un interesantākas.

Iepretī Garupes stacijai liela kāpa pa daļai aprakusi priežu puduri. Acīmredzot tādēļ to dēvē par Ieputināto priežu kāpu. Tā ir aizsargājams dabas objekts. Sevišķi izteikta šī kāpa ir pie ceļa, kas ved no Garupes stacijas uz jūru.

Nedaudz uz D no Ieputināto priežu kāpas, ārpus Piejūras dabas parka teritorijas, aug tā sauktā Garupes Cūku priede. Tās vainags tik kupls un sazarots, ka iztālēm atgādina ozolu.

Tūlīt aiz Ieputināto priežu kāpas A virzienā sākas tā sauktais Slēpotāju kalns, ko veido atsevišķi līdz 20 m augsti smilšu pauguri. Ziemā šeit skaisti nobraucieni. Pirms vairāk nekā 150 gadiem šī kāpa aizbēra Langu — vecupe izbeidzas tās pakājē. Vienā no ieplakām vēl saglabājies neliels vecupes posms — Mazlandziņas ezeriņš. No ezeriņa Z krasta paveras skaisti skati uz apkārtni. No Slēpotāju kalna līdz Carnikavas stacijai apmēram 3 km, līdz Gaujas grīvai — apmēram 4 km.

Tuvojoties Gaujai, kāpu vaļņi arvien pazeminās. Lielākais paugurs — tā sauktā Dižpalves kāpa. Tā atrodas uz DA no Slēpotāju kalna aiz garas, samērā šauras ieplakas.

Lai nonāktu pie Gaujas grīvas, no Dižpalves kāpas jāpagriežas ZA virzienā uz liedagu, pa to jāiet līdz upei.

Pie Gaujas ietekas pludmale smilšaina, tuksnesīga. Pretī Gaujas ietekai jūrā veidojas sēres un pat nelielas saliņas.

Gaujas ietekas kreisais krasts purvainš, staigns, niedrājos vairākas attekas, tāpēc ieteicams no grīvas pa liedagu panākt atpakaļ apmēram kilometru līdz vietai, kur aiz nelielā kāpu vaļņa beidzas niedrāji un sākas mežs. Šeit pa meža ceļu garām bijušo Cēlāju māju vietai atkal iznākam pie Gaujas.

No Latviešu Indriķa hronikas zināms, ka 1211. gadā pa Gauju pret straumi uz augšu devušies sāmsaliešu kuģi, kas veduši vairākus

tūkstošus karavīru. Kopā ar igauņu jātniekiem viņi aplenkuši krustnešu pili Siguldā, bet tikuši sakauti. Gadu vēlāk igauņi pie Gaujas grīvas sapulcējuši lielu karaspēku, lai vēlreiz uzbruktu vāciešiem. Tomēr, uzzinājuši, ka Rīgā krustnešiem ieradušies papildspēki, viņi no sava nodoma atteikušies un devušies atpakaļ.

Carnikava — viens no vecākajiem zvejniekiem pie kādreizējā Rīgas—Pērnavas ceļa. Zviedru kartogrāfa J. Jansonija sastādītajā kartē (17. gs. otrā puse) Gaujas labajā krastā netālu no ietekas iezīmēta apdzīvota vieta «*Sernikon*».

Baltijas vācu kartogrāfa L. Mellina kartē (18. gs. otrā puse) Carnikava iezīmēta uz salas. Acīmredzot Gauja bija izlauzusi sev jaunu gultni Z no Carnikavas.

19. gs. Gaujas gultne D no Carnikavas bija jau aizsērējusi. Tagad pa tās senleju tek neliela upīte, kas novada uz Gauju Eimuru poldera ūdenus.

Carnikavas zvejnieki meta tiklus ne tikai jūrā, bet arī upē, pa kuru nārsta laikā gāja uz augšu laši un nēgi. Ar pēdējiem Carnikava daudzus gadus bija īpaši slavena.

Pagājušajā gadsimtā Carnikavā bijusi lepna muiža. Gadsimta otrajā pusē muižas īpašnieks sācis pārdot mājas vietējiem zemniekiem un zvejniekiem, bet bez zvejas tiesībām. Par tām vajadzējis maksāt atsevišķu nomu. Viens no galvenajiem muižnieka ienākumu avotiem bijusi nēgu zveja.

1875. gadā Carnikavas muižā sācis strādāt zivkopības speciālists Alvīns Kiršs, kurš 1880. gadā ierīkojis šeit pirmo zivju audzētavu Latvijā. Cetrus gadus vēlāk Gaujas attekās varēts ielaist pāri par 80 tūkstošiem lašu un taimiņu mazuļu. Gadsimtu mijā Carnikavā uzcelta neliela zivju konservu fabrika.

1905.—1907. gada revolūcijas un 1. pasaules kara laikā Carnikavas muižas ēkas nopostītas un vairs nav atjaunotas. Saglabājies vienīgi parks, kas stipri cietis 1969. gada rudens vētrā. Neskarta palikusi liepu aleja Atpūtas ielā, kas ved uz zvejnieku kolhoza «Carnikava» kantori, kā arī vairāki ozoli. Parkā granīta plāksne ar uzrakstu: «Šeit 1919. gadā no baltgvardiem nošauti 12 Carnikavas iedzīvotāji — revolucionāri.» Pakalnā starp parku un kultūras namu — Lielajā Tēvijas karā kritušo Padomju Armijas karavīru brāļu kapi, kuros apbedīts 221 cilvēks. Kapos uzstādīta piemiņas plāksne.

Iepretī parkam pa kreisi no Jūras ielas — Carnikavas astoņgadīgā skola.

Carnikavas zvejnieku ciemats uzcelts pēdējo 15 gadu laikā. Tas atrodas apmēram 3 km no jūras.

Zvejnieku kolhozs «Carnikava» ir miljonārs. Tā kuģi zvejo gan Atlantijas okeāna, gan Baltijas jūras ūdeņos. Saimniecībā attīstīta varavīksnes foreļu un nēgu mazuļu audzēšana. Kolhozam ir savs zivju apstrādes cehs, liela dārzniecība, kur audzē ziedus un dārzeņus. Dārzniecība ir ilggadēja PSRS Tautas saimniecības sasniegumu izstādes dalībniece.

Ciematā daudz jaunbūvju — dzīvojamās un sabiedriskās ēkas, klubs, universālveikals, ēdnīca, pasts. Gaujas labajā krastā atpūtas zona — pludmale un laivu iznomāšanas stacija.

No Carnikavas Rīgā var atgriezties ar elektrisko vilcienu. Brauciens ilgst 40 minūtes.

Maršruta kopgarums apmēram 21 km. Atsevišķo posmu garums: Vecāķi—Kalngale (ieskaitot Dzīvības ieleju un Rožu kāpu) apmēram 5 km, Kalngale—Garciems (ieskaitot Parabolisko kāpu un Kāpu amfiteātri) apmēram 5 km, Garciems—Garupe apmēram 3 km, Garupe—Slēpotāju kalns—Gaujas grīva—Carnikava apmēram 8 km.

Vecdaugava — Lielais Baltezers

- 1 — Mangaļu kāpas, 2 — pieminēklis Lielajā Tēvijas karā kritušajiem padomju karavīriem, 3 — Mangaļu mežniecības ēka — bijusi Mangaļu muiža, 4 — Eimuru polderis, 5 — Lielais Jūgezers, 6 — Mazais Jūgezers, 7 — Vidus ezers, 8 — Maku ezers, 9 — Līņezers, 10 — Ataru ezers

Starp Kīsezera un Lielo Baltezeru stiepjas priedēm apaugusi smilšaina pauguraine, kas aizņem ap 50 km² lielu platību. Ainavu padara daudzveidīgāku nelielie ezeriņi. Vasarā un rudenī pastaigu var apvienot ar ogošanu un sēņošanu. Ziemā maršruts izmantojams slēpošanai.

Maršrutu sāk no Vecdaugavas, kur nokļūst ar elektrisko vilcienu Rīga—Saulkrasti. Brauciens ilgst 20 minūtes. Ja vēlas maršrutu saīsināt, to var sākt no Ziemeļblāzmas. Ja paredzēts noiet 20 un vairāk kilometru, sāciet pārgājienu no Vecākiem vai pat no Kaln-gales.

Pirms doties ceļā, atcerēsimies dažus galvenos orientierus: pauguraini Z robežo agrofirma «Ādaži» plašie meliorētie lauki, R — Rīgas—Carnikavas šoseja, 13. oktobra iela, D — Lielais Baltezers, A — Rīgas—Tallinas šoseja.

No Vecdaugavas stacijas jāpagriežas nedaudz atpakaļ Rīgas virzienā un pa kādu no meža ceļiem vai stīgām cauri Vecmilgrāvja—Vecāķu meža masīvam jādodas uz DA, t. i., Jaunciema virzienā. Mežs plešas no Z uz D, tas ir ap 4 km garš un 1 km plats. Kāpas, kas šeit vietām sasniedz 20 m augstumu un pienāk gandrīz pie paša Ķīsezera, apaugušas ar priedēm. Meža A daļā Jaunciema tuvumā ir sens kāpu valnis, tā sauktais Lapsu jeb Trīsciema kalns. Šo valni dēvē arī par Mangaļu kāpām.

Bijušajā Mangaļu pagastskolā no 1897. līdz 1902. gadam strādājis un dzīvojis vēlākais LPSR Tautas rakstnieks Andrejs Upīts (1877—1970). Skolas ēka nav saglabājusies. Tā atradies Ķīsezera krastā, agrākās Jaunciema šosejas, tagad 13. oktobra ielas malā nedaudz uz Rīgas pusi no bijušās Mangaļu muižas, ko ietver vecs parks. Muižas ēkas tagad izmanto Mangaļu mežniecība.

Dzīvi Mangaļu skolā rakstnieks daļēji attēlojis savā romānā «Zīda tiklā». Skolotāja Salmiņa prototips bijis toreizējais Mangaļu pagastskolas pārzinis V. Ozoliņš, pazīstams morālistisku brošūru autors. Uz bijušās skolas vietu visvienkāršāk aiziet no Ziemeļblāzmas stacijas (attālums apmēram 1 km).

Gadsimta sākumā, kad šeit dzīvoja A. Upīts, uz Rīgu ceļa nebija. Nebija arī tilta pār Milgrāvi. Vienīgais satiksmes līdzeklis ar Rīgu bija kuģītis. Kad Ķīsezers aizsala, ļaudis gāja tam pāri pa ledu.

Andrejs Upīts piedalījies vietējā pašdarbības teātrī, nospēlējis ne vienu vien lomu, kaut gan sevišķu panākumu skatuves mākslā viņam nav bijis. Viņš pats izteicies, ka neesot varējis tik skaļi pakliegt, kā tur bijis vajadzīgs. Izrādes notikušas Mangaļu muižas parkā, «Ziemeļblāzmā» — pretalkohola biedrības namā — un A. Dombrovska skolas zālē.

Pa ceļam (apmēram 2 km no Vecdaugavas stacijas) jāšķērso ap 2 km platā Langa upe senleja, kas ir it kā Juglas ezera un Ķīsezera ieplakas turpinājums. Ģeologi uzskata, ka pirms tūkstoš vai pat vairāk gadiem pa šo ieplaku pludusi viena no toreizējās Daugavas grīvas attekām. Vēl 12. gs. Langa novadīja Juglas ezera un Ķīsezera ūdeņus uz Gauju. 1266. gadā Daugavgrīvas cisterciešu klostera mūki izraka nelielu starpteku no Ķīsezera uz Daugavu un uzbūvēja šeit dzirnavas. Starpteku nosauca par «*Mühlen Graben*», t. i., «Dzirnavu grāvi», kas tautas mutē pārtapa par Milgrāvi. Gadsimtu gaitā, iežiem izskalojoties, jaunā starpteka kļuva arvien plātāka, ūdens tece no Ķīsezera uz Daugavu lielāka. Līdz ar to kādreiz ūdeņiem tik bagātā Langa pamazām aizsērēja, kļuva arvien seklāka.

Bija arī citi iemesli. Rīgas apkārtnes kartē, ko 18. gs. beigās sastādījis L. Mellins, visai detalizēti iezīmēta Langa upe līdz pat tās ietekai Gaujā. Taču kartē redzama arī smilšu kāpa, kas pārtrauc Langa tecējumu posmā starp tagadējo Kalngali un Garcieņu. Sa-

līdzinot L. Mellina karti ar 17. gs. otrā pusē sastādīto J. Jansonija karti, kurā gan apvidus parādīts visai shematiski, redzams, ka smiltis Langu aizbērušas jau agrāk. Domājams, ka šajā laikā tā arī sākusi tecēt pretējā virzienā — uz Ķīšezeru.

19. gs. ceļojošās kāpas aizbēra arī Langas vecupes grīvu pie Gaujas. Tās senleja pārvērtās par mitrām, purvainām pļavām.

Ja no jūras puses pūš spēcīgs vējš, ūdens līmenis Daugavā ceļas, straume plūst no Daugavas Ķīšezērā un tālāk Langā. Kad šiem liekajiem ūdeņiem noteces vairs nebija, tie applūdināja plašu apkārtni. Lai varētu regulēt Langas un apkārtējo pļavu ūdens režīmu, tās senlejā 1956. gadā izbūvēja Eimuru polderi. Tā platība 1310 ha. Tādējādi Langas senlejas purvainās pļavas pārvērstas par lauksaimniecībā izmantojamu zemi. Tagad Eimuru polderis ietilpst agrofirmas «Ādaži» teritorijā.

Mangaļu pagastā strādnieku ģimenē dzimis Sociālistiskā Darba Varonis partijas un padomju darbinieks Vilhelms Laiviņš (1911—1979). Lielā Tēvijas kara laikā viņš bija viens no partizānu kustības organizētājiem un vadītājiem Latvijā. 1941. gadā V. Laiviņš bija izlūks ienaidnieka aizmugurē, no 1942. gada komandēja partizānu vienību, vēlāk pulku «Par Padomju Latviju», no 1943. līdz 1944. gadam bija latviešu partizānu brigādes komandieris. V. Laiviņš apbalvots ar trim Ļeņina ordeņiem, Tēvijas kara II pakāpes un Darba Sarkanā Karoga ordeni.

No 13. oktobra ielas paveras plašs skats pāri Ķīšezeram. Iepretī Mīlgrāvja iztekai — nelielā, zālēm klātā Sniķersaliņa. 1927. gadā šeit atrasts akmens karacirvis. Vēsturnieki uzskata, ka šādus ieročus cilvēki lietojuši ap 2000. gadu pirms mūsu ēras.

Vietā, kur 13. oktobra iela šķērso ap 7 m plato Langas upi, ir tilts. Samanāma neliela straume Ķīšezera virzienā.

Aiz tilta gar Langas kreiso krastu atzarojas Carnikavas šoseja. Pie sazarojuma — Lielajā Tēvijas karā kritušo Padomju Armijas karavīru brāļu kapi ar obelisku. Smilšu kalniņā priede pleš zarus pār 20 kapu kopiņām.

Ja vēlas pārgājienu beigt, no šejienes var doties uz Jaunciemu (apmēram 1 km). No Jaunciema ar autobusu atgriežas Rīgā.

Ja ceļu turpina, pēc kompasa (vai saules) jānosaka A virziens, jo tālāk jāiet pa meža ceļiem un takām. Izmantojot kompasu, nomaļdities nevar, taču mazāk pieredzējušu gājēju var muldināt tas, ka ceļi un takas likumo, lai apietu daudzus ezeriņus un mitrās ieplakas starp pauguriem.

Viens no pirmajiem ezeriem A, t. i., Lielā Baltezera virzienā ir Lielais Jūgezers (35,5 ha), kas atrodas tāda paša nosaukuma purvā. Uz ZR no tā — Mazais Jūgezers (3,3 ha). Starp tiem — zema, purvainā pļava. Iespējams, ka agrāk te bijis viens ezers.

Vairāk uz Bukultu pusī, t. i., D virzienā — Vidus ezers (10 ha), nedaudz uz ZR no tā — Maku ezers (5 ha), kurā aug ūdensrozes, bet apmēram 0,5 km uz A — Līņezers (Linezers; 8,5 ha). Apmēram 3 km uz ZA no Lielā Jūgezera atrodas Ataru ezers (14 ha), pie

kura iekārtotas atpūtas un peldu vietas. No Ataru ezera pa asfaltētu ceļu var iziet uz Tallinas šoseju (apmēram 3 km).

Visiem minētajiem ezeriem ir notekas uz Lielo Baltezeru.

Sajā apvidū ir vairākas joslas, kur atrodas Rīgas ūdens apgādes ierīces. Nepiederošām personām ieeja tajās liegta. Šīs vietas jāapiet.

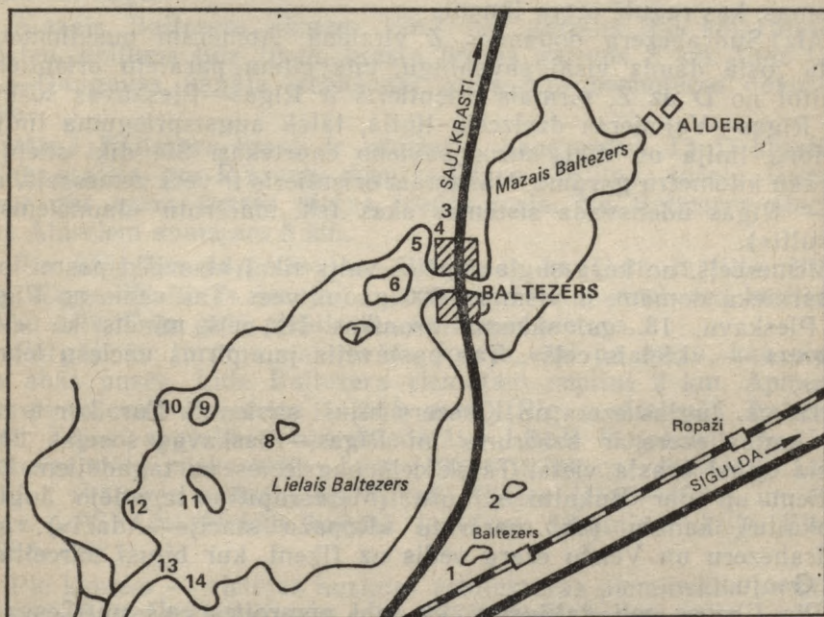
Pārgājienu var beigt Baltezera ciematā un no šejienes ar piepilsētas autobusu atgriezties Rīgā. Ejot no Lielā Jūgezera D virzienā, iznāksim uz 13. oktobra ielas netālu no apdzīvotās vietas Bukulti. Uz Rīgu braucam ar autobusu.

No Vecdaugavas līdz Jaunciemam apmēram 3 km, no Jaunciema līdz Lielajam Jūgezeram — apmēram 8 km, no Lielā Jūgezera līdz Lielajam Baltezeram — 4,5 km, no Lielā Jūgezera līdz Bukultiem — 6 km.

Maršruta kopgarums apmēram 21,5 km.

Gar Mazo un Lielo Baltezeru

- 1 — Sudrabezers, 2 — Sekītis, 3 — Baltezers kapi, 4 — bijusī Ādažu (Baltezers) baznīca, 5 — Baznīcas līcis, 6 — Ropažu sala, 7 — Liepu sala, 8 — Mazā sala, 9 — Priežu sala, 10 — Libertu līcis, 11 — Auzu sala, 12 — Zvejnieku līcis, 13 — Juglas (Bukultu) kanāls, 14 — Senču sila līcis

Pārgājienu var sākt dažādi: no Baltezers ciemata (18 km no Rīgas), kur nokļūst ar kādu no piepilsētas autobusiem (Carnikava, Ādaži, Podnieki, Gaujas tilts, Baltezers u. c.), kas kursē šeit garām; no Baltezers stacijas (3 km no Baltezers ciemata). Brauciens ar Rīgas—Siguldas vai Rīgas—Valmieras vilcienu no Rīgas līdz Baltezers stacijai ilgst 25 minūtes.

No Baltezers stacijas gar dzelzceļa līniju jāpāiet apmēram pusotra kilometra uz priekšu Siguldas virzienā. Sudrabezers, kas paliek pa kreisi, iekļauts slēgtajā ūdensapgādes zonā. Šo ezeru var redzēt arī, braucot vilcienā, un daudzi nepareizi uzskata, ka tas ir Baltezers.

Sudrabezers (platība 31,4 ha; garums 0,7 km, platums 0,6 km) atgādina taisnleņķa trīsstūri. Gar tā garāko — D malu stiepjas

dzelzceļa līnija. Krasta tuvumā ezerā ir lapu un skuju kokiem apaugusi sala. Dažas mazākas saliņas ir arī pie ezera A krasta. Ezera dziļums pārsniedz 10 m — tas ir pats dziļākais ezers Rīgas apkārtnē. Ezers atrodas līdzenā vietā. Tā krasti smilšaini, apauguši ar skuju kokiem, galvenokārt priedēm. Sudrabezers ir it kā smiltis ierakts trauks, līdz malām piepildīts ar ūdeni. Ezeram nav noteces, bet ūdenslīmenis tajā ir nemainīgs jebkuros laika apstākļos. Ezera ūdens ir ļoti tīrs un dzidrs. Iespējams, ka cauri smilšu slāņiem cirkulē ūdens plūsmas, kas regulē ezera līmeni.

Aiz Sudrabezera dodamies Z virzienā. Apmēram puskilometru platā joslā daudz visai savdabīgu, cits citam paralēlu orientieru. Skaitot no D uz Z, pirmais orientieris ir Rīgas—Pleskavas šoseja, tad Rīgas—Valmieras dzelzceļa līnija, tālāk augstsprieguma līnija, telefona līnija un diķi, kurus savieno caurtekas. Sie diķi stiepjas vairāku kilometru garumā. Nākamais orientieris ir vecs zemesceļš, aiz tā — Rīgas ūdensvada sistēmas akas (sk. maršrutu «Jaunciems—Bukulti»).

Zemesceļš, no kura saglabājušies vairs tikai atsevišķi posmi, pēc vēsturnieku domām, ir vismaz 1000 gadus vecs. Tas vedis no Rīgas uz Pleskavu. 13. gs. sākuma hronikās šis ceļš minēts kā «*Via magna*» — «Lielais ceļš». Tas pastāvējis jau pirms vāciešu iebrukuma.

12. gs. Juglas ezers un Kīšezers bijuši savienoti. Tur, kur tagad pie Juglas ezera ir uzbērums un Rīgas—Pleskavas šosejas tilts, toreiz bijusi brasla vieta. Tālāk ceļš pagriezies uz tagadējiem Bukultiem un gar Bukultu strautu (Melderupīti), tagadējo Juglas (Bukultu) kanālu (sk. maršrutu «Ropažu stacija—Ādaži»), gar Sudrabezeru un Venču ezeru vedis uz Ilķeni, kur bijusi pārceltuve pār Gauju.

Pie Ilķenes ceļi dalījušies. Pa labi atzarojies ceļš uz Cesvaini gar tagadējiem Allažiem, Mālpili, Nītauri, Piebalgu. Otrs atzarojums Gaujas labajā krastā vedis uz Straupi, Valmieru, Valku, Pleskavu.

Vecajās hronikās Juglas ezers un Kīšezers dēvēti par Rodenpoisa (Rodepoisa) ezeru. Tulkojumā no lībiešu valodas «rodenpois» nozīmē «dzelzs dibens». 19. gs. kartēs Kīšezers apzīmēts par «*Stintsee*», Bukulti — par «*Neue Mühle*», Baltezers — «*Weißsee*», Juglas ezers — «*Jägelsee*».

Jaunu ceļu no Rīgas uz Neiermili (tagadējiem Bukultiem) uzbūvēja tikai 1837. gadā. 1847. gadā to pagarināja līdz Engelhartei (agrāk bijusi apdzīvota vieta starp tagadējo Raģanu un Murjāņiem).

Apmēram 1,5 km no Sudrabezera Z virzienā atrodas Sekītis (Sekšu ezers; 10 ha), arī bez noteces. Ezeriņš aizpilda smilšainu ieplaku starp kāpām. Tā krastos jaukas atpūtas vietas. Agrāk ezers, iespējams, bijis lielāks, jo tā D galā plešas pārpurvojusies zemiene.

Ja no Sekīša dodas uz A, nonāk Ropažu stacijā, līdz kurai apmēram 3 km.

Ejot no Sekīša ZR virzienā, apmēram pēc 2 km — ar lapu kokiem un krūmiem apaugušais Mazā Baltezera senkrasts. Skaists skats uz apkārtni. Tālāk — līdz pat Alderiem līdzenums. Alderi atrodas Mazā

Baltezera ZA galā, kur ezerā ieplūst Gaujas—Daugavas kanāls (sk. maršrutu «Ropažu stacija—Ādaži»).

Apdzīvotā vieta Alderi — bijusī Aldermuiža. Savu nosaukumu šī vieta, domājams, ieguvusi no kādreizējā Dauguļa alus brūža, kas te darbojies pagājušajā gadsimtā. Pie kanāla ietekas jauks skats pāri Mazajam Baltezeram. Netālu no tās ir kuģišu piestātne. No Alderiem (šeit ir galapunkts) kuģītis kursē līdz 6. tramvaja galapunktam Juglā.

Mazais Baltezers aizņem 198,7 ha, garums 2,5 km, platums 1,5 km, dziļums līdz 10 m, krasta līnijas garums 8 km. Līdz Gaujas—Daugavas kanāla izrakšanai ezers bija beznoteces ūdenskrātuve.

Mazā Baltezera krasti ir smilšaini, pauguraini. Tā D krastā ir sūkņu stacija, gar R krastu stiepjas Rīgas—Tallinas šoseja. Gandrīz visur gar ezera krastu plešas niedru josla. No Baltezera stacijas līdz Alderiem apmēram 5 km.

Pie Alderiem pāri Gaujas—Daugavas kanālam ir tilts. No tā līdz Rīgas—Tallinas šosejai (apmēram 1 kilometrs) ved smilšains lauku ceļš. Ceļa galā piepilsētas autobusu pietura.

Pārgājienu turpina vai nu pa šoseju, vai pa mežu, kas plešas tās abās pusēs. Līdz Baltezera ciematam nepilni 2 km. Apmēram pēc puskilometra šosejas labajā pusē (Rīgas virzienā) Baltezera kapi. Tajos apglabāts operdziedātājs LPSR Nopelniem bagātais skatuves mākslinieks Artūrs Lēpe (1911—1976), operdziedātājs LPSR Tautas skatuves mākslinieks Miķelis Fišers (1915—1984) un dzejniece LPSR Nopelniem bagātā kultūras darbiniece Ārija Elksne (1928—1984).

Pie kapiem — vietējas nozīmes arhitektūras piemineklis — bijusī Ādažu (Baltezera) baznīca, celta 1775. gadā baroka stilā ar klasicisma iezīmēm fasādē pēc vācu arhitekta Mazungena projekta.

Sākas Baltezera ciemats.

Lielo un Mazo Baltezeru šajā vietā vienu no otra atdala 200—300 m plata, samērā augsta kāpa. Abus ezerus savieno Gaujas—Daugavas kanāla posms. 17. un 18. gs. kartēs Lielais un Mazais Baltezers zīmēti kā viens ūdens klajums ar sažmaugu.

Vieta savdabīgi skaista. Gadsimta sākumā abu Baltezeru krastos sāka veidoties vasarnīcu ciemats. Tagad šeit ir pionieru nometne, sporta bāze, bērnu tuberkulozes sanatorija «Baltezers».

No Baltezera ciemata Rīgā var atgriezties ar piepilsētas autobusiem.

Maršruts turpinās gar Lielo Baltezeru.

Lielais Baltezers aizņem 597,5 ha lielu platību, garums 3,9 km, platums 2,5 km, dziļums līdz 6 m, krastu līnijas garums — 15 km. Lai gan ezera krasti samērā zemi, kopējā ainava visai gleznaina. Lielajam Baltezeram ir piecas salas, kas apaugušas ar kokiem. Raugoties uz šīm salām no R krasta, paveras sevišķi skaists skats.

No kanāla, kas savieno abus Baltezerus, dodamies vispirms **Z**, pēc tam R virzienā, apejot tā saukto Baznīcas līci. Iepretī kanālam uz R no tā ietekas — Ropažu sala. Tās platība 3, 6 ha. Salas vidusdaļa samērā augsta. Te aug pāri par simt gadu vecas priedes, ozoli. Pamežā — pilādži, krūķļi, korintes, kārkli. Daudz kazenāju un citu ogulāju.

Gan Lielā Baltezera, gan tā salu krasti viscaur apauguši ar niedrēm.

Lielais Baltezers nodots Latvijas PSR Mednieku un makšķernieku biedrības pārziņā. Gandrīz ik pēc puskilometra iekārtotas mājiņas un atpūtas vietas makšķerniekiem.

Apmēram 1 km uz D no Baznīcas līča — Apšu līcis. Tam iepretī — Liepu sala.

Liepu salas vidusdaļā aug priedes, bet gar malām starp melnalkšņiem un bērziem pavīd arī kāda liepa.

Vēl pēc nepilna kilometra — Dreimaņu līcis. Krastā Dreimaņu mājas. Apmēram kilometru no krasta iepretī līcim — Mazā sala. Tās platība tikai pushektārs. Salā aug melnalkšņi. To vecums apmēram 60—70 gadu. Iespējams, ka agrāk ūdens līmenis ezerā bijis augstāks un šī sala radusies tikai pēc Gaujas—Daugavas kanāla izrakšanas, jo koki, kas aug ezera piekrastes terasē, nav vecāki par 60—70 gadiem. Par to, ka ūdens līmenis agrāk bijis augstāks, liecina arī ezera senkrasts.

Apmēram kilometru aiz Dreimaņu līča Lielajā Baltezerā ietek beznosaukuma upīte, kas novada Lielā Jūgezera un citu sīko ezeriņu ūdeņus. Aiz tās — zemesrags.

Iepretī zemesragam ap 40 m no krasta atrodas pati lielākā Lielā Baltezera sala — Priežu sala. Tā apaugusi ar priedēm un bērziem. Salā ir arī vairāki ozoli, kuru vecums apmēram 250 gadi. Gar salas krastiem — melnalkšņu josla.

Nākamais ir padziļais Libertu līcis. Ieslīpi pāri ezeram redzama pēdējā — Auzu sala. Kā stāsta veci ļaudis, šī 3,1 ha lielā sala agrāk izmantota lauksaimniecībai. Tur sētas auzas, no kā arī radies salas nosaukums. Tagad salu vairs neapstrādā, tur aug priedes, bērzi un melnalkšņi.

Visas Lielā Baltezera salas ir aizsargājami dabas objekti — botāniskais liegums, tās apmeklēt aizliegts.

Tālāk ezera krasti kļūst purvaini un mitri, tādēļ ieteicamāk iet pa lauku ceļu nelielā attālumā no ezera. Apmēram pēc kilometra ceļš dalās. Jāpagriežas pa kreisi, uz ezera pusi. Pa šo ceļu nonāk pie Zvejnieku līča, kur ir neliela apdzīvota vieta — dažas mājas. Tālāk aiz māju puduriem jau redzams Juglas (Bukultu) kanāls (3,3 km). Pie paša ezera tā platums ap 40 metru, krastu augstums ap 2 metri. Tālāk tie nedaudz pazeminās. Pāri pretī — Senču sila līcis. Tā piekrastē uz Bukultu pusi — Senču sila velotreks, pionieru nometne un sporta bāze «Priedkalne».

Pa ezeru un kanālu bieži braukā kuģiši un motorlaivas. To sa-

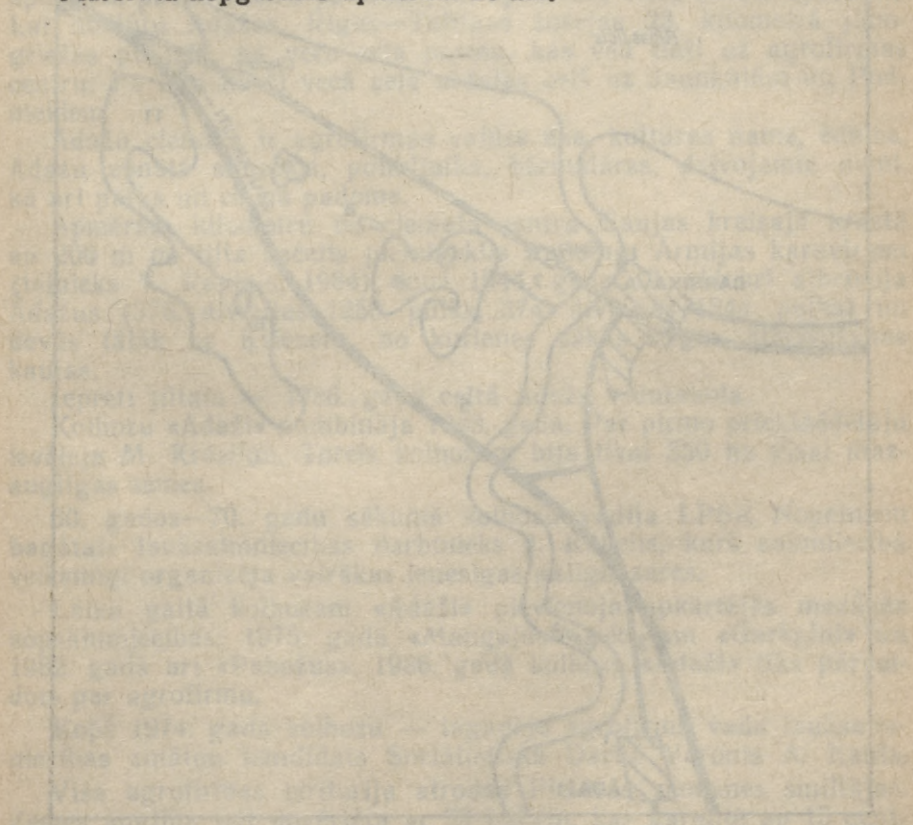

celtie viļņi izskalo kanāla krastus, kas nobrūk, tāpēc staigāt gar pašu kanāla malu nav ieteicams.

Pa kanāla malu dodamies uz Bukultiem. Taciņas, kas ved gar krastu, vietām iemītas mitros niedrājos. Tikamāks ir gājiens pa meža ceļiem, atvirzoties no kanāla pa labi. Meža ainavu atdzīvina un padara interesantāku nelieli pauguri.

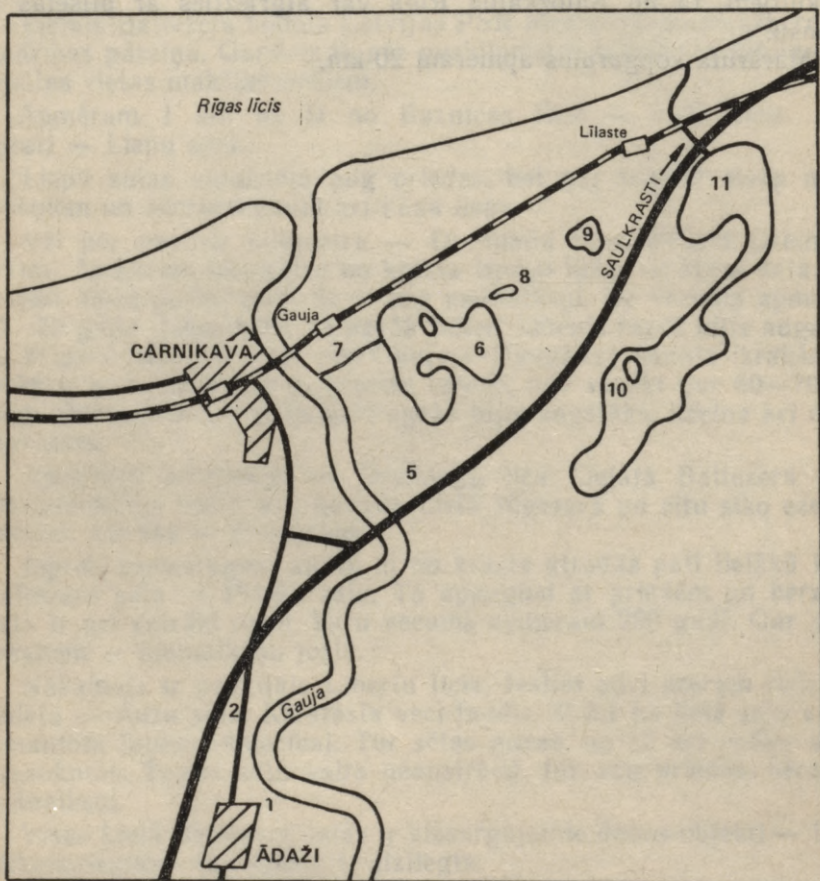
Pārgājienu var beigt pie 13. oktobra ielas Bukultos vai arī, pārejot pa tiltu pāri kanālam, nedaudz tālāk — Baložkalnā. Kā no Bukultiem, tā no Baložkalna Rīgā var atgriezties ar pilsētas autobusu.

Maršruta kopgarums apmeram 20 km.

Ādaži — Gaujas stacija

- 1 — piemineklis Padomju Armijas karavīriem, 2 — Ādažu muižas ēkas un parks, 3 — Briljanti, 4 — dižkoki, 5 — Carnikavas kapi, 6 — Dzirn-ezers, 7 — Dzirnupīte, 8 — Serģa ezers, 9 — Ummis, 10 — Dūņezers, 11 — Līlāstes ezers

Ādaži ir apdzīvota vieta Rīgas rajonā, 23 km no Rīgas, pie Rīgas—Tallinas šosejas. Ādažos ir arī tāda paša nosaukuma agrofirmas centrs.

Ādažos var nokļūt ar kādu no daudzajiem piepilsētas autobusiem, kas kursē šajā virzienā (Ādaži, Gaujas tilts, Čarnikava, Podnieki u. c.).

Līdz 1. pasaules karam Ādaži bijuši bagāta muiža, kuras robežas stiepušās no Saulkrastiem līdz Bukultiem. 1863. gadā sakarā ar nesamērīgi lielajām kļaušām šeit izcēlušies zemnieku nemieri, tā sauktā Ādažu bunte.

Agrofīrmas «Ādaži» centrs un ciema padome atrodas 2 km uz D no bijušās muižas. Sākumā tas veidojies līdzīgi mazai pilsētiņai Rīgas—Tallinas šosejas abās pusēs. Rekonstruējot šoseju pavirzīja apmēram puskilometru pa kreisi, lai apdzīvoto vietu varētu apbraukt. Lai nokļūtu Ādažos, Rīgas—Tallinas šosejas 23. kilometrā jānogriežas pa labi, pa veco ceļa posmu, kas ved tieši uz agrofīrmas centru. Pa labi no šī vecā ceļa atdalās ceļš uz Jaunkūlām un Podniekiem.

Ādažu ciematā ir agrofīrmas valdes ēka, kultūras nams, ēdnīca, Ādažu zonālā slimnīca, poliklīnika, bērnudārzs, dzīvojamie nami, kā arī parks un ciema padome.

Apmēram kilometru no ciemata centra Gaujas kreisajā krastā ap 200 m no tilta uzcelts pieminekļis Padomju Armijas karavīriem (tēlnieks V. Rapiķis, 1984), kuri 1944. gada 12. oktobrī atbrīvoja Ādažus (376. divīzijas 1250. pulks, 374. divīzijas 1244. pulks) un devās tālāk uz Ķīšezeru, no kurienes sākās Rīgas atbrīvošanas kaujas.

Iepreti tiltam — 1986. gadā celtā Ādažu vidusskola.

Kolhozu «Ādaži» nodibināja 1948. gadā. Par pirmo priekšsēdētāju ievēleja M. Krēsliņu. Toreiz kolhozam bija tikai 350 ha visai mazauglīgas zemes.

60. gados—70. gadu sākumā kolhozu vadīja LPSR Nopelniem bagātais lauksaimniecības darbinieks J. Kukelis, kurš saimniecībā veiksmīgi organizēja vairākas ienesīgas paligzošas.

Laika gaitā kolhozam «Ādaži» pievienoja apkārtējās mazākās kopsaimniecības: 1975. gadā «Mangaļus», pēc tam «Garkalni» un 1982. gadā arī «Pabažus». 1986. gadā kolhozs «Ādaži» tika pārveidots par agrofīrmu.

Kopš 1974. gada kolhozu — tagadējo agrofīrmu vada lauksaimniecības zinātni kandidāts Sociālistiskā Darba Varonis A. Kauls.

Visa agrofīrmas teritorija atrodas Piejūras zemienes smiltājos. Zemes auglība šeit novērtēta ar 38 ballēm, kas garantē ap 15 centnerus graudu no hektāra. Bet ādažnieki tagad iegūst 50 un vairāk centneru graudu, 300 centneru kartupeļu no hektāra.

Labi panākumi arī lopkopībā. 1986. gadā «Ādažos» no govju vidēji izslauca 5080 kilogramu piena, bet labākās slaucējas — LPSR Nopelniem bagātā lauksaimniecības darbiniece Sociālistiskā Darba Varone Elza Mitriķe un Ausma Jansone lepojās ar vairāk nekā 7300 kilogramiem piena no govju.

26. kilometrā no Rīgas pa kreisi atzarojas ceļš uz Briljantiem, kur uzcelts mehanizēts piena ražošanas komplekss 1000 govīm.

Agrofirmai ir arī kažokzvēru ferma, kurā ik gadus iegūst ap 50 000 polārlapsu un ūdeļu ādiņu.

Ienākumus, ko dod lauksaimniecība un lopkopība, papildina palīgozares. Jaunkūlās ir lauksaimniecības produktu pārstrādes cehs ar ļoti daudzveidīgu sortimentu, bet Podniekos ražo polietilēna plēves maisus kūdras iesaiņošanai, plastmasas caurules un detaļas. Te ir arī kokapstrādes cehs.

No Ādažu ciemata pa veco ceļu (bijušo Rīgas—Tallinas šosejas posmu), ko tagad izmanto tikai agrofirmas vajadzībām, dodamies Gaujas un Carnikavas virzienā. Ceļa labajā pusē — bijušās Ādažu muižas vecais parks, 18. gs. celtā kalpu māja, kurā ap 1925. gadu ierīkota pienotava, kā arī dažādas agrofirmas saimniecības ēkas. Pie Birzniekiem (apmēram 1,5 km Carnikavas virzienā, autoceļa kreisajā pusē) — liepa (apkārtmērs 4,1 m), bet tīruma vidū — savdabīgs ozols, kura vainaga platums 19 m, bet augstums tikai 10 m.

No Ādažu ciemata līdz Gaujas tiltam ir apmēram 5 km. Nepārejot tiltu, gar Gaujas kreiso krastu var aiziet uz Carnikavas staciju (apmēram 5 km).

Tūlīt aiz tilta Gaujas labajā krastā kokiem apaudzis paugurs — Carnikavas kapi. Tie redzami jau iztālēm. No Rīgas—Tallinas šosejas pauguru atdala zema ieplaka, iespējams, sena Gaujas vecupe.

Carnikavas kapos apglabāts LPSR Tautas dzejnieks Ojārs Vāciētis (1933—1983).

Kapukalna nogāze uz Rīgas—Tallinas šosejas pusi visai stāva. Te aug vairāki veci ozoli, tā sauktie Carnikavas ozoli, bet pie kapličas dižvīksna (apkārtmērs 4,2 m).

No kapiem, ejot pa asfaltētu ceļu, līdz Gaujas stacijai ir 4 kilometri.

Otrs ceļš, no kapiem pa kreisi, ved uz Carnikavas internātpalīgskolu (bijusī Carnikavas 1. pakāpes pamatskola). Šajā pamatskolā no 1930. līdz 1932. gadam mācījies rakstnieks LPSR Nopelniem bagātais kultūras darbinieks Visvaldis Lāms (1923). Ceļa labajā pusē — bijusī Carnikavas baznīca (1728; tornis uzbūvēts 1851). Aiz skolas jāpaiet apmēram 300 m Z virzienā līdz Dzirnezeram. Gājiens turpinās gar tā R krastu.

Dzirnezers aizņem 173 ha lielu platību, tā garums 1,4 km, platums 1,4 km. Ezera lielākais dziļums ir 5,4 m, tam ir piecas salas, krastus izrobo liči. Lielākie no tiem ir Mežsarga kakts un Šosejas stūris. Ezers ir bagāts ar zivīm (liņi, lidakas, plauži, zandarti u. c.), tā krastus veido priedēm apaugušas kāpas. Gar ezera malu ved tāciņa. Vietām tā mitra, dūņaina, it īpaši rudens pusē vai pēc ilgstoša lietus. Kāpās gar ezera R krastu izvietotas Tramvaju un trolejbusu pārvaldes, VEF, Rīgas elektromašīnu rūpnīcas, kā arī citu Rīgas uzņēmumu strādnieku un kalpotāju vasaras atpūtas nometnes.

Šajā apkārtnē ir arī vairāki citi ezeri.

Uz D no Dzirnezera (starp to un Rīgas—Tallinas šoseju) atrodas Pulksteņezers (3,8 ha). Pa labi no Rīgas—Saulkrastu dzelzceļa līnijas (skatoties Saulkrastu virzienā) — aizaugošais Serģa ezers (26,3 ha). Apmēram 2 km uz Z no Dzirnezera — skaistais Ummis

(Ummas ezers; 25,4 ha). Tā krastos jauks, sauss priežu mežs, krastmalu un ezera gultni klāj tīras dzeltenas smiltis, ūdens dzidrs. Šeit bieži notiek skolu sacensības tūrismā un salidojumi.

Rīgas—Tallinas šosejas labajā pusē (skatoties Saulkrastu virzienā) Dūņezers (274,1 ha, garums 4,5 km, platums 1,3 km) un Lilastes ezers (187,1 ha, garums 1,7 km, platums 1,4 km). Kādreiz šo abu ezeru vietā bijis viens ezers — abus ezerus savienojusi sažmauga. Tagad tā pārpurvojusies un tikpat kā aizaugusi. Abu ezeru krasta līnijas kopgarums 6,3 km, dziļums — līdz 3,5 m.

Dūņezera vidū — neliela sala. Ezers uzņem Lieluikas un Mazuikas ezera ūdeņus. Šie nelielie ezeri atrodas uz A no Dūņezera. Dūņezera A malā ietek Puskas (augštecē Rāpsta) upīte (23 km), kas savāc ūdeņus apkārtnes purvainajos mežos.

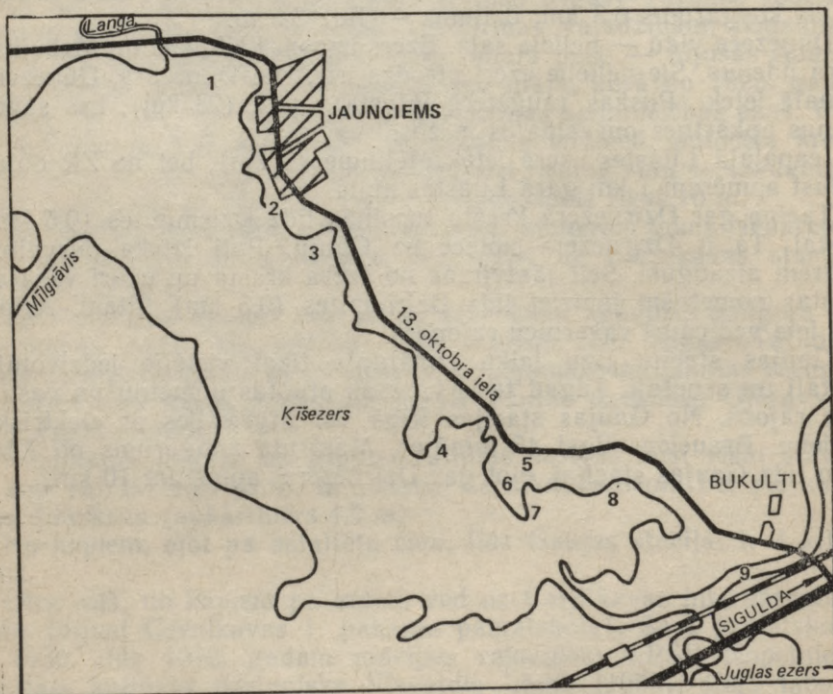
Ieapaļajā Lilastes ezerā ietek Melnupe (9 km), bet no ZR daļas izplūst apmēram 1 km garā Lilastes upīte.

Taciņa gar Dzirnezera krastu turpinās līdz Dzirnupītes (0,5 km) iztekai. Tā ir Dzirnezera notece uz Gauju. Pati izteka purvainā, niedrēm aizaugusi. Šeit jāatvirzās no ezera krasta un cauri vasaras atpūtas nometnēm jāaiziet līdz Dzirnupītes (0,5 km) tiltam. Asfaltēta iela ved cauri vasarnīcu rajonam.

Gaujas staciju ilgu laiku izmantoja tikai vietējie iedzīvotāji, ogotāji un sēņotāji. Tagad te ir vasaras atpūtas nometņu un vasarnīcu rajons. No Gaujas stacijas Rīgā var atgriezties ar elektrisko vilcienu. Brauciens ilgst 45 minūtes. Maršruta kopgarums no Ādažiem līdz Gaujas stacijai, ejot gar Dzirnezaru, apmēram 10 km.

Jaunciems — Bukulti

- 1 — Sundaga kakti, 2 — piemiņas akmens padomju karavīriem — Rīgas atbrīvotājiem, 3 — Beltes kakti, 4 — Sužu ūziņa, 5 — Ozolkalni, 6 — Liepsala, 7 — Buldurpunga, 8 — Pilskalna kakti, 9 — Juglas (Bukultu) kanāls

Jaunciemā var nokļūt ar 11. vai 19. autobusu (pēdējais kursē no 6. tramvaja galapunkta Juglā).

Maršruts ietver Jaunciema apkārtni un Ķīsezera A krastu. Tas ieteicams mierīgas atpūtas cienītājiem, ģimenēm ar bērniem, veicams visos gadalaikos. Apkārtējie meži sniedz aizvēju, karstā laikā — paēnu, bet ezera tuvums — veldzi. Apkārtņē daudz pauguru. Ziemā te lieliska slēpošana.

Gar Ķīsezera krastu no Miļgrāvja līdz Jaunciemam un tālāk līdz Bukultiem stiepjas 13. oktobra iela. Var iet pa to, taču jāatceras, ka satiksme šeit ir diezgan dzīva.

Ķīsezers ir pats lielākais Rīgas apkārtnes ezers. Republikā tas pēc lieluma ieņem desmito vietu. Ezera platība 1730 ha, garums 8,9 km, platums 3,6 km, lielākais dziļums — 4 metri.

Ķīsezers ir cauri plūstošu upju tipa ezers, senas Daugavas attekas gultne. Tā D daļā pa Juglas upi ieklūst Juglas ezera ūdeņi, bet caur Gaujas—Daugavas kanālu — arī daļa Gaujas ūdeņu. Ķīsezera ūdeņi tiek novadīti Daugavā pa Milgrāvi. Ezera dibens gar krastiem smilšains un lēzens, taču vietām gadās arī dziļas bedres, tāpēc peldoties te ļoti jāuzmanās. Dibenu klāj ap pusotra metra bieza dūņu kārtā, kuras biezums arvien palielinās.

Ezera krasti lielākoties zemi, lēzeni. Nedaudz augstāki tie ir pie Jaunciema un uz D no tā.

Krasti izroboti. Ķīsezera ličiem visai īpatnēji nosaukumi. Lielos ličus šeit dēvē par kaktiem, mazākos par pungām un dūckām. Tā, piemēram, Pilskalna kaktā ir vēl Buldurpunga, Klipiņdūcka un Milnas dūcka. Jaunciems izvietojies nelielā pussalā, kuru no D ietver Beltes kakts, bet no Z — Sundaga kakts. Par pungām ličus dēvē arī Lielās Juglas lejastecē. Iespējams, ka pungas apzīmē neaizaugošus, bet dūckas aizaugošus ličus. Liču nosaukumi, domājams, radušies no jau sen izzudušu māju vārdiem.

Jaunciems izveidojies pagājušajā gadsimtā, kad barons Kampenauss 1885. gadā Ķīsezera ZA krastā ierīkoja kokzāģētavu, bet 1890. gadā arī cehu čemodānu kartona ražošanai. Uzņēmuma apkārtnē sāka veidoties strādnieku ciemats.

Isi pirms I. pasaules kara uzņēmējs Milmans blakus Kampenauša kokzāģētavai uzcēla papīrfabriku, kas sāka darboties tikai 1921. gadā. Pēc Lielā Tēvijas kara fabrika vairākkārt rekonstruēta. Tās tagadējais nosaukums — Celulozes un papīra rūpniecības uzņēmumu Latvijas ražošanas apvienības ražotne «Jaunciems». Ražotnē strādā pāri par 500 cilvēku, gadā izgatavo ap 10 000 tonnu etiķešu papīra, bloknotus u. c. izstrādājumus. Daļu produkcijas eksportē.

Līdz ar papīrfabriku audzis pats Jaunciems. Seit uzcelti jauni dzīvojamie nami, skola, tirdzniecības un komunālo pakalpojumu uzņēmumi. Kopš 1927. gada Jaunciems iekļauts Rīgas pilsētas teritorijā.

1905.—1907. gada revolūcijas laikā Jaunciema strādnieki devās pie kokzāģētavas pārvaldnieka un pieprasīja uzlabot darba apstākļus, saīsināt darbadienu līdz 8 stundām, atcēlt sodu sistēmu. Pārvaldniekam tas jau iepriekš bija kļuvis zināms. Viņš bija paguvjis ataicināt dragūnus, kuri strādniekus sagaidīja ar nagaikām.

1906. gadā netālajā Mangaļu muižiņā, kas atrodas apmēram 3 km no Jaunciema, apmetās soda ekspedīcija, kas ar nemierniekiem nežēlīgi izrēķinājās. Taču strādnieku cīņas sparū salauzt tā nespēja.

Vēlākajos gados (1917—1919) revolucionāro kustību Jaunciemā vadīja strādnieku jaunieši Indris Ābelīte, Pēteris un Miķelis Avotī. 1919. gada 25. maijā nodevējs viņus uzrādīja Baltijas vāciešu nacionālās komitejas darboņiem, kuri jaunus cīnītājus nošāva satikšanās vietā. Atzīmējot viņu nāves dienas 50 gadus, Jaunciema papīrfabrikas strādnieki soda vietā iestādīja trīs kļavas.

1944. gada rudenī — Rīgas atbrīvošanas kauju laika pie Jaunciema risinājās svarīgi notikumi. Hitlerieši ap Rīgu bija izveidojuši vairākas nocietinājumu līnijas. Taču Padomju Armijas operatīvais manevrs deva iespēju ātri atbrīvot pilsētu.

1944. gada 12. oktobra vakarā Jaunciemā ieradās 67. armijas (komandieris ģenerālleitnants V. Romanovskis) štāba operatīvā grupa. Armijas komandieris pavēlēja izlūkiem pārceļties pāri Ķīšezera un izpētīt tā R krastu. Pulksten 19.00 desants devās ceļā un, pēc trim stundām atgriezies, ziņoja, ka krasts ir brīvs un var sākt ezera forsēšanu.

Operācijas sagatavošanas štābs, kas atradās Jaunciema 1. līnijas 17. namā, deva rīkojumu karaspēka daļām, kuras bija izvietojušās mežā Ķīšezera A krastā, sagatavoties desantam. Galvenā loma desantā bija 285. atsevišķā motorizētā sevišķu uzdevumu bataljona 60 amfibijām. Tās nepārtraukti kursēja visu nakti un pārveda pāri ezeram vairāk nekā 3000 karavīru. Pārsteigtie hitlerieši, kuri uzbrukumu no Ķīšezera puses nebija gaidījuši, nespēja pat līgā pretoties un steigā atkāpās. Vēlāk, izmantojot vietējo iedzīvotāju laivas un kuterus, ieņemto placdarmu paplašināja vēl citas 67. armijas daļas.

Sajā laikā uzbrukumu ienaidniekam pastiprināja arī citu armiju karaspēka daļas, kas cīnījās par Padomju Latvijas galvaspilsētas atbrīvošanu.

13. oktobrī ap pulksten 13 Padomju Armijas karavīri bija atbrīvojuši no fašistiem visu Daugavas labo krastu, bet 15. oktobrī — arī Pārdaugavu.

Par godu šim notikumam — sakarā ar Rīgas atbrīvošanas 30. gadadienu, savienojot bijušo Jaunciema gatvi Ķīšezera A un Z daļā ar Jaunciema 1. līniju un Jaunciema—Bukultu ceļu, tika izveidota 13. oktobra iela, kas ir pati garākā Rīgā — 16 km (Leņina ielas garums — 15 km).

No 13. oktobra ielas 99. nama asfaltēts ceļš izved Ķīšezera krastā uz vietu, kur sākās Padomju Armijas daļu pārceļšanās. Te uzstādīts piemiņas akmens, ezera pretējā krastā — Mežaparkā uzcelts piemineklis.

Kādreizējā Jaunciema pamatskolā (tagad astoņgadīgā skola) mācījies aktieris LPSR Nopelniem bagātais skatuves mākslinieks Karpis Klētnieks (1910).

Ipatnēja liekas Jaunciema ielu numerācija — jo tuvāk Rīgas centram, jo numuri lielāki. Parasti tas ir otrādi. Toties preteja ir šķērslīniju numerācija. Tā radusies vēsturiski, skaitot no papīrfabrikas.

Pēc Jaunciema apskates dodamies Bukultu, t. i., D virzienā. Pa 13. oktobra ielu kursē 19. autobuss, ko vajadzības gadījumā var izmantot, ja vēlas maršrutu saīsināt.

Vecais zemesceļš, ko ap 1938.—1939. gadu būvējuši Rīgas bezdarbnieki, veda pa Ķīšezera krastu. Vēlāk to iztaisnoja, taču dažviet vecā ceļa posmi vēl saglabājušies. Kājāmgājējiem un velotūristiem

tas pēc iespējas jāizmanto, jo iešana te tikamāka nekā pa asfaltēto šoseju.

Aiz Jaunciema — 13. oktobra ielas kreisajā pusē — priežu mežs un kāpu pauguri. Dažiem no tiem ir nosaukumi. Piemēram, iepretī Ķīšezera ZA galam ir Lapsu (Trisciema) kalns, iepretī Jaunciema'n — Milestības kalns.

Apmēram 2 km no Jaunciema Bukultu virzienā ir apdzīvota vieta Suži. Te ezerā iestiepjas divas pussalas — tā sauktā Sužu ūziņa. Kartē abas zemes strēles izskatās kā divas bikšu staras, kā agrāk teica — ūzas. No tā arī cēlies pussalu nosaukums.

Vietvārda «Suži» izcelsme neskaidra. Domājams, ka tā saistās ar somugru valodām. L. Mellina kartē šī vieta apzīmēta «*Sussi*» kas skan ļoti tuvu igauņu vārdam «vilks».

Ceļa posmā no Jaunciema līdz Sužiem un arī tālāk pāri ezeram paveras skaists skats uz Rīgu. Ieslīpi ZR virzienā — Mīlgrāvis. No tā pa kreisi — Mežaparks, Rīgas TEC-I dūmeņi, Juglas masīva dzīvojamie nami.

Aiz Sužiem sākas visvairāk izrobotā Ķīšezera krastu daļa. 13. oktobra iela šeit uzbērta pāri padziļam līcim — tā sauktajai Ūziņas staklei.

Iepretī Sužu ūziņas otrajai pussalai — apdzīvota vieta Ozolkalni. Tās apkārtnē daudz ozolu. No Ozolkalniem pa kreisi nogriežas vairāki meža ceļi, pa kuriem var aiziet uz Vidus un Maku ezeriem (apmēram 3 km), pēc tam iznākt atkal uz 13. oktobra ielas pie Bukultiem.

Aiz Ozolkalniem Bukultu virzienā neliels līcis — tā sauktā Buldarpunga. Te ir 19. autobusa pietura «Klipiņas». Iepretī — Juglas ieteka Ķīšezērā un Rīgas TEC-I, Jugla un Pilskalna kakti izveido nelielu pussalu — Liepsalu (Buldursalu), uz kuras — Bulduru jeb Ķīšezera pilskalns (pie bijušajām Bulduru mājām). Pilskalna virsa 20×35 m, tas ir apmēram 4 m augsts, stāvām malām. Pilskalns maz pētīts. Pussalā aug tā sauktais Liepsalas ozols (apkārtmērs 5,5 m). Nedaudz tālāk uz priekšu Bukultu virzienā — Klipiņu ozols (apkārtmērs 5,5 m).

Aiz pieturas «Klipiņas» 13. oktobra iela apliec pēdējo lielo Ķīšezera līci — Pilskalna kaktu. Ezera krasti šeit zemi, purvaini, iešanai nepiemēroti. Pilskalna kakta tālāko līci sauc par Milnas dūcku. Šeit ir 19. autobusa pietura «Milnas». Šajā posmā ieteicams nogriezties no 13. oktobra ielas pa kreisi un pa sauso, pauguraino silu iziet uz Bukultiem (apmēram 2 km).

Vēsturnieki uzskata, ka vieta, kur atrodas tagadējie Bukulti, bijusi apdzīvota jau pirms vācu iebrukuma, t. i., 11.—12. gs. Caur šejieni veduši ceļi no Rīgas uz Cēsīm, Alūksni un citām vietām. 1297. gadā Livonijas ordenis uz nelielās upītes — tā sauktā Bukultu strauta uzcēla dzirnavas. Atšķirībā no jau esošajām Mīlgrāvja dzirnavām tās tika nosauktas par Jaunajām (*Neue Mühle*) dzirnavām. (Vēlākajās kartēs sastopami nosaukumi «*Nimelen*» un «*Bellenhof*», bet ap 1900. gadu atkal parādās nosaukums «*Neuermühlen*» — tautas mutē — Neiermile.) Kopš 1929. gada šo vietu sauc par Bukultiem.

Neiermīles dzirnavām bijuši biezi mūri. Tās bija cietoksnis pie lielā zemesceļa (hronikās to dēvēja par «*Via magna*»), kas no Rīgas veda uz Pleskavu. Pie Iļķenes (iepretī tagadējai Garkalnei) bija pārceltuve pār Gauju. Vēlāk ordenis blakus dzirnavām uzcēla arī pili.

Neiermīles pili nopostīja 1658. gadā Krievijas cara Alekseja Mihailoviča karaspēka uzbrukuma laikā. Pils vietā 1706. gadā ierīkoja karaspēka mācību laukumu. 18. gs. pārpalikušos akmeņus izlietoja Ādažu (Baltezera) baznīcas un Daugavgrīvas cietokšņa būvei. Līdz mūsu dienām saglabājusies vairs tikai pils vieta — vecu liepu puduris Juglas (Bukultu) kanāla labajā krastā, apmēram 100 m pirms tilta.

Savu nozīmi Neiermīle tomēr nezaudēja, tā kalpoja kā Rīgas vārti.

1697. gadā Rīgas rātskungi šeit sagaidīja Maskavas sūtniecību, ko vadīja cars Pēteris I, kurš devās uz Rietumeiropu.

1764. gadā Neiermīlē tika svinīgi sagaidīta cariene Katrīna II. Lai nebūtu putekļu, rāte lika nolaistīt visu 13 km garo ceļu līdz Rīgai ar ūdeni.

Neiermīles dzirnavas pastāvēja ievērojami ilgāk nekā pils. Tās slēdza tikai 1894. gadā, kad tiesa pēc zemnieku sūdzības lika nolaist dzirnavu ūdenskrātuves ūdeņus, kuri applūdināja plašu apkārtni. Ap šo laiku sāka darboties Bukultu tvaika zāgētava. Taču jau apmēram 15 gadu laikā apkārtējie meži bija izcirsti un zāgētavu vajadzēja slēgt.

1903. gadā Bukultu dzirnapītes (kādreizējā Bukultu straute) vietā izraka Juglas (Bukultu) kanālu (sk. maršrutu «Ropažu stacija—Ādaži»).

Pie Bukultiem 13. oktobra ielas Ķīšežera pusē tagad iekārtota Rīgas TEC-I kūdras noliktava.

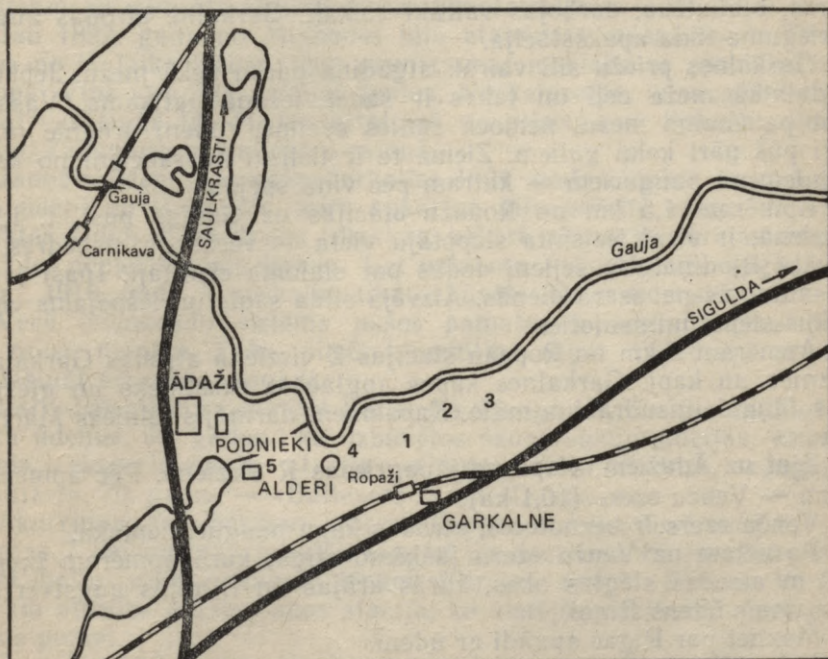
Pārgājienu var beigt Baložkalnā pie brāļu kapiem, kur guldīti kaujās par Rīgas atbrīvošanu kritušie Padomju Armijas karavīri. Piemiņas vietā — LPSR Nopelniem bagātā mākslas darbinieka tēlnieka V. Alberga veidotais cilnis.

Rīgā var atgriezties ar kādu no piepilsētas vai pilsētas autobusiem. Var arī turpināt pastaigu līdz 6. tramvaja galapunktam Juglā.

Maršruta kopgarums apmēram 10 km.

Ropažu stacija — Ādaži

1 — Bļodiņa, 2 — Garkalnes baznīca, 3 — Garkalnes kapi, 4 — Venču ezers, 5 — Gaujas—Daugavas kanāls

Ropažu stacijā, kas atrodas 23 km no Rīgas, ērti var nokļūt ar piepilsētas vilcieniem, kas iet Valmieras virzienā (Rīga—Sigulda vai Rīga—Valmiera). Brauciens ilgst apmēram pusstundu. Var izmantot arī piepilsētas autobusus.

Stacijas nosaukums gan ir Ropaži, taču tā atrodas Garkalnes ciemā. Ropažu ciems (36 km no Rīgas) ir apmēram 20 km uz D no Ropažu stacijas. Šī dīvainība radusies pirms 1. pasaules kara, administratīvi pārdaļot visai plašo Ropažu pagastu.

Ropažu stacija uzcelta 1889. gadā, kad atklāja Rīgas—Valkas—Pleskavas dzelzceļa līniju.

1908. gadā Ropažu stacijas apkārtnē sāka piešķirt apbūves gabalus. Te izveidojās apdzīvota vieta. Ap 1930. gadu šo apdzīvoto vietu sāka dēvēt par Garkalni. Nosaukums «Garkalne», iespējams,

radies no garajiem kāpu vaļņiem, kas atrodas starp Ropažu staciju un Gauju. Arī 17. un 18. gs. kartēs šī vieta iezīmēta kā Garkalne («Langenberg»). Tā attīstījās kā vasarnīcu rajons.

No 1938. līdz 1944. gadam Garkalnes (Ropažu) Baložos dzīvojis rakstnieks un gleznotājs Jānis Jaunsudrabiņš (1877—1962).

1940. gadā Garkalnē iekārtoja pirmo pionieru nometni Latvijā.

Padomju varas gados Garkalne turpina veidoties galvenokārt kā vasarnīcu ciemats. Šeit uzcelta skola, ambulance, klubs, bērnu dārzs, bibliotēka, darbojas vairāki veikali. Garkalnē atrodas augstsprieguma tīkla apakšstacija.

Garkalnes priēžu sili vairāk atgādina parku nekā mežu. Jebkurā gadalaikā meža ceļi un takas ir sausi, iešana patīkama. Vasarā, ejot pa ēnaino mežu, nemoca saules svelme, rudenī drēgnie jūras vēji pūš pāri koku galiem. Ziemā te ir lieliski nobraucieni no kāpu vaļņiem un pauguriem — katram pēc viņa spējām.

Apmēram 1,5 km no Ropažu stacijas uz Gaujas pusi, t. i., Z virzienā, ir visai iecienīta slēpotāju vieta — vecas grantsbedres, tā sauktā Bļodiņa. Uz šejieni dodas pat slaloma cienītāji. Ipaši jauki te saulainās pavasara dienās. Aizvējā silda saule un iespējams vienlaikus slēpot un sauloties.

Apmēram 3 km no Ropažu stacijas Z virzienā atrodas Garkalnes baznīca un kapi. Garkalnes kapos apglabāta rakstnieka un gleznotāja Jāņa Jaunsudrabiņa māte. Kapakmeni darinājis tēlnieks Mārtiņš Zauris.

Ejot uz Ādažiem, vispirms jāpagriežas R virzienā. Pēc apmēram 2 km — Venču ezers (10,1 ha).

Venču ezers ir beznoteces, atrodas kāpu paugura ieplakā.

Pa ceļam uz Venču ezeru jāšķērso stīga, kurā apmēram ik pēc 100 m atrodas slēgtas akas, kurās krājas un filtrējas augstvērtīgs dzeramais ūdens Rīgai.

Mazliet par Rīgas apgādi ar ūdeni.

Līdz 16. gs. otrajai pusei rīdzinieki ūdeni ņēma no Daugavas. 1582. gadā izraka kanālu, pa kuru pilsētai ūdeni pievadīja no Mazās Juglas. Taču jau 17. gs. sākumā upe sāka izsīkt. 1620. gadā Rīgā ierīkoja «ūdensskunsti» — pirmo ūdens apgādes sistēmu no Daugavas. Taču Rīgas rātskungus šī ūdensapgāde neapmierināja. Viņi no Dancigas uzaicināja meistar J. Jostseni, kurš uzbūvēja jaunu iekārtu. Tā atradās nocietinājumu vaļņa Zunderna tornī, tagadējās I. Sudmaļa ielas galā — tur, kur tagad ir gājēju tunelis. No šejienes Daugavas ūdens pa koka caurulēm plūda uz dzīvojamo namu un sabiedrisko ēku pagalmiem. Dancigas meistars Rīgā strādāja apmēram 10 gadus.

19. gs. sākumā, kad Rīga arvien vairāk paplašinājās, palielinājās arī ūdens patēriņš un līdzšinējā ūdens apgādes sistēma to vairs nespēja apmierināt. Jauno iekārtu būvēja pēc inženiera V. Veira projekta Maskavas ielā pie Kridenera (tagad Stadionā) dambja. Ūdeni pievadīja pa atklātu kanālu no Daugavas atzarojuma uz sūkņu staciju un tālāk uz pilsētu. Ūdens plūda pa metāla caurulēm. Jaunā iekārta sāka darboties 1863. gada maijā.

Pagāja vairāk nekā 30 gadi, un Rīgai atkal trūka ūdens. Neapmierināja arī tā kvalitāte. Lai paplašinātu un uzlabotu pilsētas apgādi ar ūdeni, sūkņu stacijā papildus iebūvēja divus tvaika katlus, sūkņus un jaunu spiedvadu.

1896.—1897. gadā Maskavas ielā tika uzbūvēta jauna mašīnmāja un katlumāja, pie Matīsa kapiem uzcēla divus ūdenstorņus. Šī iekārta darbojās līdz 1905. gadam. Ēka Maskavas ielā 194 un daļa iekārtas saglabājusies. Tagad šajā ēkā atrodas A. Pelšes Rīgas Politehniskā institūta siltumtehnikas laboratorija.

Jau 1892. gadā no Minhenes bija ataicināts inženieris A. Tims, viens no tā laika izcilākajiem gruntsūdens meklēšanas speciālistiem Eiropā. Viņš strādāja astoņus gadus. Noskaidrojās, ka augstvērtīgu ūdeni var iegūt 15—20 km attālumā no pilsētas — Bukultu, Remberģu, Zaķumuīžas, Baltezera rajonā.

Jaunais ūdensvads sāka darboties 1904. gada oktobrī. Tas pievadīja ūdeni no Baltezera, kura apkārtnē bija uzcelta sūkņu stacija, izraktas vidēji 30 m dziļas filtrakas, kā arī izbūvētas pārējās ūdens apgādei nepieciešamās ierīces. Lai uzlabotu Pārdaugavas apgādi ar ūdeni, 1910. gadā Āgenskalnā tika uzbūvēts Alises ūdenstornis.

Vecā ūdensvadu sistēma pašos pamatos ir saglabājusies līdz pat mūsu dienām. Taču, pilsētai nemitīgi augot, vajadzēja arvien paplašināt arī ūdens apgādi.

Lai labāk varētu izmantot Baltezera, Daugavas, Gaujas un Juglas ezera ūdeņus, 60. gados tika uzbūvētas šādas sūkņu stacijas: «Remberģi», eksperimentālā stacija «Gauja», «Katlakalns», «Jugla», «Gauja-1», 70. gados — «Baltezers-2» un «Daugava».

Aku rinda, kas jāšķērso, ejot no Ropažu stacijas uz Venču ezeru, stiepjas 7 km garumā paralēli Gaujai un dzelzceļa līnijai. 250 akās cauri balto smilšu slānim lēnām filtrējas ūdens. Blakus Venču ezeram atrodas atgaisošanas stacija, ko vietējie iedzīvotāji dēvē par ūdens pumpi.

Z — D virzienā gar Venču ezeru iet labs zemesceļš. Tas ved uz Ādažiem (7 km).

Ja vēlas, šo ceļu var izmantot, lai gan gājiens gar Gauju ir interesantāks. Tas ir apmēram par 3 km garāks.

Gauja šeit līkumo pa Piejūras zemi. Ieliectā krasta augstums vasarā, kad ūdens nokritis, ir 2—3 metri. Izliectā krasta paliene ir zema. Tur veidojas sēres, aug kārklu puduri. 3 km no Mazā Baltezera Gauja veido lielu cilpu. Vispirms tā plūst D, pēc tam atpakaļ Z virzienā. Šajā vietā ir izrakts Gaujas—Daugavas kanāls. Apmēram 200 m augšpus kanāla Gaujas likumā no kreisā krasta ieplūst liels novadgrāvis. Tam iepretī upē ir sala. Ieteicams apskatīt kanāla sākumu, slūžu atliekas.

Kā radies šis kanāls?

Cariskās Krievijas laikā, kad vēl nebija izbūvēti dzelzceļi, pa Gauju ik gadus pārvadāja ap 10 000 tonnu kravu, pludināja ap 1000 plostu. Šie plosti un kravas bija jānogādā Rīgā. Īpaši bīstams bija pēdējais ceļa posms no Gaujas grīvas līdz Rīgai. Ja sacēlās vētra, plostus uz sēkļiem bieži vien salauza un izmētāja.

Tāpēc jau 1662. gadā bija izstrādāts projekts kanālam no Gaujas uz Daugavu. Taču kanālu uzbūvēja tikai 1899.—1903. gadā. To būvēja pa atsevišķiem posmiem. Pirmais posms ar slūžām ir 3 km garš — no Gaujas līdz Mazajam Baltezeram. Starpteka Mazo Baltezeru savieno ar Lielo Baltezeru. No Lielā Baltezera 3,3 km garais Juglas (Bukultu) kanāls ved uz Juglas upi, kas ietek Ķīšezērā, bet no Ķīšezera ūdeņi pa Milgrāvi ieplūst Daugavā. Visa ūdensceļa garums apmēram 26 km. Kanāla pirmā posma dziļums 1,3 m.

Visai interesanta bija pirmā posma — Gauja—Mazais Baltezers slūžu darbība. Augšējās vārtveida slūžas noslēdza kanālu no Gaujas ledus iešanas laikā. Tūlīt aiz vārtiem bija ierīkoti paceļami sprostsiju palīgaizvari. Tie bija domāti ūdens uzstādīšanai šajā posmā tādā pašā augstumā, kādā tas bijis pirms slēguma. Citādi ūdens spiediens vairs neļautu atvērt slēguma vārtus. Pašā posma lejasgalā pie Alderiem bija vēl vienas slūžas. Tika paredzēts, ka, izmantojot šo slūžu sistēmu, varēs kursēt kuģīši no Rīgas pa Lielo un Mazo Baltezeru un Gauju līdz Līgatnes papīrfabrikai. Taču projekts netika realizēts, jo pārvadājumi pa dzelzceļu izrādījās izdevīgāki. Kanālu un slūžas izmantoja galvenokārt koku pludināšanai.

60. gadu vidū koku pludināšanu pa Gauju pārtrauca. Tā kā kanālā ir diezgan izteikts kritums, vēl kādu laiku treniņiem un pat sacensībām to izmantoja ūdenstūristi. Kanālu paredzēts atjaunot.

Apmēram puskilometru leņķus pirmajām slūžām pāri kanālam ir tilts. Puskilometru no tā kanāla labajā krastā — apdzīvota vieta Podnieki (sk. maršrutu «Ādaži—Gaujas stacija»), kur atrodas piepilsētas autobusa galapunkts.

No kanāla tilta līdz Ādažiem pa ceļu cauri Podniekiem vēl ir apmēram 4 km, gar Gaujas kreiso krastu — apmēram 6 km.

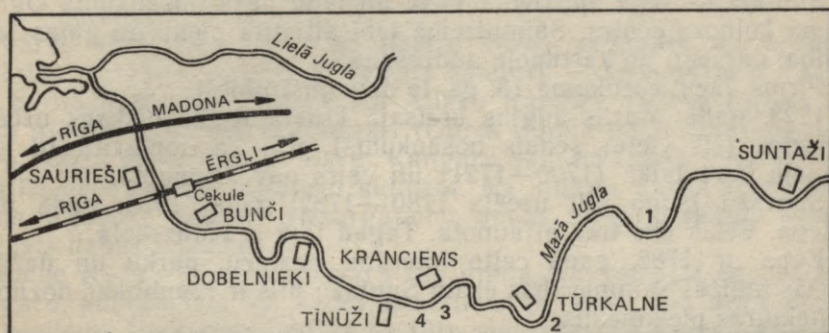
Gaujas kreisajā krastā — apdzīvota vieta Rembergi. Pagājušā gadsimta beigās šeit bijis tilts pār Gauju, bet 1. pasaules kara laikā tas sagrauts un vairs nav atjaunots. Tagad tilts uzcelts apmēram puskilometru lejāk.

Maršrutu var beigt arī tā: nepārejot kanāla tiltu, turpina iet gar tā kreiso krastu, kur līdz Alderiem (3 km) ved samērā labs zemesceļš. No Alderiem ir apmēram kilometrs līdz Tallinas šosejai, pa kuru kursē piepilsētas autobusi.

Maršruta kopgarums 12—15 km.

Mazā Jugla

- 1 — Ķoderu pilskalns, 2 — Turbu dižozols, 3 — piemiņas akmens Ceplišu fabrikas strādniekiem, 4 — revolucionāra J. Zariņa kaps

Mazā Jugla (119 km) sākas Ogres rajona Ķeipenes ciema purvainajos mežos, Vidzemes Centrālās augstienes DR malā, apmēram 60 km no Rīgas, satekot kopā vairākiem nelieliem strautiem. Atkarībā no tūristu laika rezervēm, interesēm, fiziskās sagatavotības maršrutu var veikt pa posmiem, jo tuvu upei ved Rīgas—Ērģļu šoseja, pa kuru vairākas reizes dienā kursē satiksmes autobusi.

Ja vēlas iepazīt Mazo Juglu no pašas tās augšteces, pārgājiens jāsāk no Ķeipenes stacijas, kur var nokļūt ar Rīgas—Ērģļu vilcienu. Brauciens ilgst apmēram stundu un četrdesmit piecas minūtes. Pēc tam līdz Mazajai Juglai jāiet vēl apmēram 5 km pa Ķeipenes—Nītaures ceļu.

Braukt ar laivām no Mazās Juglas augšteces var tikai tad, ja ūdens līmenis augsts. Arī tad jāņem vērā, ka gultne šaura, daudzās vietās krūmiem aizaugusi, sastopami arī koku sagāzumi. Ne visur gar upes krastu ir taciņas.

Mazās Juglas aprakstu dodam no Suntažiem, kur ērti var nokļūt ar Rīgas—Ērģļu vilcienu. Brauciens ilgst apmēram stundu un trīsdesmit piecas minūtes. Galvenie orientieri un ekskursiju objekti doti pa kilometriem, skaitot no upes grīvas.

Mazā Jugla ir ūdeņiem bagāta upe, tomēr vasarā braucienu pat no Suntažiem var sākt tikai ar gumijas laivu vai katamarānu, ar smailīti no apdzīvotās vietas Jugla (agrāk Brieži).

78. km. Mazo Juglu šķērso Rīgas—Ērgļu dzelzceļa linija. Suntažu stacija upes kreisajā krastā 0,3 km no upes. Nedaudz leļpus dzelzceļa — bijusi Suntažu HES aizsprosta ūdens pārgāze.

Apmēram 100 m lejāk — brasls. Šeit ir ērta vieta laivu salikšanai un brauciena uzsākšanai.

76. km. Kreisā krasta pieteka Abza (Apse; 25 km) ir neliela, bet mundra upīte. Nedaudz lejāk Mazo Juglu šķērso Suntažu—Mālpils ceļš.

Suntaži — sena apdzīvota vieta un tāda paša nosaukuma Ogres rajona kolhoza centrs. Saimniecībā labi attīstīta piena un gaļas lopkopība, dārzeņu un kartupeļu audzēšana.

Pirms vācu iebrukuma 13. gs. te dzīvojuši libieši.

1223. gadā Mazās Juglas kreisajā krastā Rīgas bīskaps uzcēla Sunzeles (šīs vietas senais nosaukums) pili. Tā nopostīta 18. gs. Ziemeļu kara laikā (1700—1721) un vairs nav atjaunota.

Suntažu jauno pili uzcēla 1780.—1782. gadā. 1905. gadā pils nodega. Vēlāk ēka tika atjaunota. Tagad tajā ir vidusskola.

Kopā ar 1782. gadā celto luterāņu baznīcu, parku un dažām bijušās muižas saimniecības ēkām Suntažu pils ir republikas nozīmes arhitektūras piemineklis.

1905. gadā Suntažos ļoti aktīvi darbojās revolucionāru rīcības komiteja un kaujinieku grupa: sadalīja muižas zemi, rīkoja mītiņus, izplatīja revolucionāro literatūru.

1906. gada janvārī Abzas krastā, tā sauktajā Engēlišu birzī, kas atrodas apmēram 1 km no Mazās Juglas tilta (Suntažu—Mālpils ceļš), soda ekspedīcija nošāva 11 revolucionārus. Birzī un pie Suntažu vidusskolas viņiem uzstādītas piemiņas plāksnes.

Otrs republikas nozīmes vēstures piemineklis Suntažos ir skaisti un savdabīgi izveidotie Lielajā Tēvijā karā kritušo Padomju Armijas karavīru brāļu kapi ar pieminekli. Šeit atdusas 1300 karavīru, kuri krituši gan pie Suntažiem, gan to apkārtnē. Pieminekli veidojuši tēlniece V. Mickēviča, arhitekti D. Dribe, J. Brinkmanis un A. Ozoliņš.

75. km. Brasla vieta. Mazās Juglas platums apmēram 8 m. Krasti augsti, diezgan stāvi, apauguši ar kokiem un krūmiem. Upes gultne galvenokārt smilšaina, vietām laukakmeņi, retumis atsedzas dolomīta radzes. Ja ūdens līmenis zems, laivas jāpārvelk. Ja ūdens līmenis vidējs, vietām veidojas nelielas krācītes. Lielā ūdenī ir tikai straujtecēs un līkumos nelielas piespīdes.

72. km. Labajā krastā pie upes pieved vietējas nozīmes ceļš, kas turpinās gar to līdz apdzīvotai vietai Jugla.

68. km. Neliela beznosaukuma labā krasta pieteka. Mazā Jugla, kas līdz šim plūda galvenokārt ZR virzienā, pagriežas uz DR. No lauku ceļa, kas ved gar upes labo krastu, atzarojas ceļš uz Kārdes staciju (apmēram 4 km).

62. km. Kreisā krasta pieteka — beznosaukuma strauts. Upē samērā straujš, akmeņains posms. Nedaudz lejāk Mazo Juglu šķērso Rīgas—Ērgļu—Madonas ceļš. Zem tilta liels kritums, daudz

akmeņu. Izbraucams tikai lielā ūdenī, iepriekš izlūkojot. Nedaudz lejāk vēl viena sika kreisā krasta beznosaukuma pieteka. Abos krastos apdzīvota vieta Jugla. Kreisajā krastā apmēram 100 m no upes — Rīgas—Madonas ceļa 47. km autobusu pietura «Jugla». No šejienes līdz Ogresi 17 km, autobusi kursē gandrīz katru stundu. Vairākas reizes dienā cauri Juglai iet autobusi uz Rīgu.

Mazā Jugla šajā posmā grauzas cauri Lielajiem Kangariem.

Vārds «kangari» cēlies no lībiešu vārda «kangar» un nozīmē «valnis», «grēda». Latvijā ir vairāki kangari. Pazīstamākie ir Lielie jeb Suntažu Kangari, Mazie jeb Allažu Kangari (Rīgas rajonā uz R no Allažiem) un Ogres Kangari (Ogres rajonā līdztekus Daugavai starp Ikšķīli un Ķegumu). Ogres Kangaru daļu no Ogres pilsētas līdz Ikšķīlei dēvē arī par Zilajiem kalniem. Kā unikāls dabas veidojums Lielie Kangari iekļauti aizsargājamo dabas objektu skaitā (kompleksais dabas liegums).

Lielie Kangari — 28 km gara osu grēda, kas stiepjas cauri Lielkangaru purvam un kā šaurs uzbērums paceļas pāri apkārtējam līdzenumam. Pa Kangariem kā pa tiltu purvu šķērso Rīgas—Ērgļu—Madonas šoseja. Ieteicams kājām noiet pa to vismaz dažus kilometrus, jo Lielo Kangaru ainavu savdabību nav iespējams izjust un novērtēt, braucot tikai pa upi. Grēdas absolūtais augstums sasniedz 78 m vjl., relatīvais — 28 m virs apkārtējā purva. Augstākais punkts atrodas šosejas 43. kilometrā.

Gar abām šosejas malām saaudzis biezs mežs, un tikai retumis paveras skats tālu pāri purvam. Purvā sastopami reti augi, daudz dzērveņu. Tas ir staigns, daudzās vietās akači. Šosejas 59. km atzarojas meža ceļš uz Remīnes staciju (apmēram 3 km).

61. km. Mazās Juglas kreisajā krastā — Annas (Baznīcas) kalns — senkapi (nav pētīti) — kokiem apaudzis paugurs, republikas nozīmes arheoloģijas piemineklis.

Mazā Jugla likumo R virzienā gar Lielajiem Kangariem. Straujš posms. Labajā krastā labas nakšņošanas vietas. Gar kreiso krastu — ceļš uz Ogresi, gar labo — Rīgas—Madonas šoseja.

58. km. Labajā krastā starp Mazo Juglu un Rīgas—Madonas šoseju paceļas Ķoderu pilskalns, saukts arī par Lielā Vīra Gultu, kur, kā stāsta teika, esot gulējis Kangaru milzis. Skatoties no Rīgas—Madonas šosejas 44. kilometra, tas ir garš, kokiem apaudzis paugurs. Paugura galos saglabājušās seno nocietinājumu uzbērums atliekas. Ķoderu pilskalns — republikas nozīmes arheoloģijas piemineklis.

Mazā Jugla, izgrauzies cauri Lielajiem Kangariem, tālāk pagriežas uz D, tās tecējums kļūst lēnāks. No šejienes ar smailītēm var braukt arī vasarā. Upes platums ap 12 m, krastu augstums ap 2 m, vietām krastos koku puduri.

Sis Mazās Juglas posms sevišķi skaists ievziedu un rudens lapu zelta laikā. Mazās Juglas līči ir ne mazāk krāšņi

un gleznaini kā daudzas izslavētās vietas pie Gaujas vai Abavas.

- 47. km.** Apdzīvota vieta Tūrkalne. Tilts pār Mazo Juglu. No šejienes ceļi ved uz Ogrī, Madonu un Tinūziem. Upes platums 12—15 m, straume lēna.

No Tūrkalnes Mazā Jugla pagriežas R virzienā un tā plūst gandrīz līdz satekai ar Lielo Juglu. Gar labo krastu ved Tūrkalnes—Tinūžu ceļš. No Tūrkalnes līdz Ogrēi 8 km. Var izmantot piepilsētas autobusus. Līdz Tinūziem (caur Kranciemu) pa ceļu apmēram 9 km.

60—70 m no upes — Turbu dižozols (200 m no Turbu mājām), kura apkārtmērs 7,0 m.

- 36. km.** Labajā krastā Stariņu mājas. Upē daudz salu.

- 32. km.** Tinūžu—Griķu ceļš. Kreisajā krastā Tinūži — kolhoza «Juglas zieds» centrs. Kolhoza kantoris iekārtots bijušajā muižas pilī. Kolhozā attīstīta dārzenkopība, lopkopība.

Tinūžu apkārtnē, it īpaši Mazās Juglas kreisajā krastā nedaudz pauguraina. Augstāk par citiem pauguriem šeit paceļas Piķa kalns, kas atrodas apmēram upes 30. kilometrā. Tinūžu parkā aug dižliepa (apkārtmērs 4,8 m).

No Tinūziem līdz Ogrēi apmēram 4 km.

Pusotru kilometru no Tinūziem, tā sauktā vecā Ogres ceļa malā, 1906. gada 16. decembrī nošautā Jēkaba Zariņa kaps. J. Zariņš dzimis 1880. gadā Katlakalna pagastā. 1905. gada revolūcijas laikā viņš strādāja Ropažos, bija aktīvs revolucionāro notikumu dalībnieks, aicināja pagasta ļaudis cīnīties pret muižniekiem.

Vēl kilometru tālāk — piemiņas akmens trīsdesmit diviem kādreizējās Ceplīšu ķieģeļu fabrikas strādniekiem, kurus soda ekspedīcija nošāva 1906. gadā.

- 25. km.** Bijušā Dobelnieku HES aizsprosta atliekas un tilts. Lielā ūdenī pārbraucams bez iepriekšējas izlūkošanas tuvāk kreisajam krastam, mazā ūdenī laivas jāapnes pa kreiso krastu.

Arī visu tālāko aizsprostu atliekas pirms izbraukšanas ieteicams iepriekš apskatīt.

Pirms tilta no Mazās Juglas kreisā krasta atzarojas kanāls (1,5 km) pa kuru pievadīts ūdens Dobelnieku spēkstacijai.

- 23. km.** Kreisajā krastā — apdzīvota vieta Dobelnieki (līdz Ogrēi 12 km). No šejienes ir autobusu satiksme ar Rīgu un Ogrī. Līdz Ikšķīlei apmēram 7 km.

No Tinūziem līdz pat Sauriešiem gar Mazās Juglas kreiso krastu ved ceļš.

Mazā Jugla kļūst straujāka, gultnē laukakmeņi. Ja ūdens līmenis vidējs, upē ir daži braukšanai tehniski interesanti posmi. Ja ūdens līmenis zems, seklākajās vietās laivas jāpārvelk. Pa upi ieteicams brīst ar apautām kājām, jo gultne piesārņota.

Posmā no Dobelniem līdz Bunčiem 1917. gadā no 1. līdz 2. septembrim notika tā sauktā Juglas kauja. Latviešu strēlnieki apmēram 15 km garā posmā varonīgi aizstāvējās un aizturēja desmitkārt lielāku vācu pārspēku, lai dotu iespēju 12. armijai atkāpties no Rīgas. Sevišķi varonīgi šeit turējās 5. Zemgales latviešu strēlnieku pulks, kuru komandēja Jukums Vācietis (1873—1938), vēlākais KSFPK Sarkanās Armijas Bruņoto Spēku virspavēlnieks. Viņa komandpunkts atradās Dobelniēs.

Šajā kaujā krita vairāk nekā 6000 latviešu strēlnieku, tomēr vācu armijai ceļš uz revolucionāro Petrogradu tika nogriezts.

Par smagajām kaujām liecina daudzie brāļu kapi šajā apkārtnē. Lielākie no tiem ir pie Dobelniem, kur apglabāti ap 3 tūkstoši kritušie.

22. km. Kājnieku tiltiņš pār Mazo Juglu. Upē dažviet dzelmes.

21. km. Bijušā Augstpriežu HES aizsprosta paliekas. Tālāk pastraujš posms, gultnē akmeņi. Vietām upei skaisti, augsti krasti.

20. km. No kreisās puses Mazajā Juglā ietek Ežupīte un vēl divas mazākas beznosaukuma pietekas. Upē straujš posms, daudz akmeņu.

Vietām upes krastos smilšu nobrukumi.

19. km. Upē sākas gandrīz nepārtrauktas dzelmes. Tikai retumis kāda seklāka vieta. Sāda Mazā Jugla ir līdz apbraucamā ceļa tiltam. Vasarā krastos vietām smilšu liedagi.

16. km. Kreisajā krastā — apdzīvota vieta Bunči. Vietējas nozīmes tilts.

15. km. Mazo Juglu šķērso apbraucamais ceļš Baltezers—Salaspils.

14. km. Bijušā Jauncekuļu HES aizsprosta paliekas. Lejpus tām straujš posms, ko ieteicams pirms braukšanas apskatīt, it īpaši iesācējiem. Vidējā ūdenī lejpus aizsprosta jāturas gar kreiso krastu, pēc tam — pa galveno straumi, pārejot uz labo krastu. Arī tālākajā posmā Mazā Jugla ir diezgan strauja. Nedaudz lejāk to šķērso vietējas nozīmes ceļš. Labajā krastā ģimenes dārziņi.

13. km. Rīgas—Ērgļu dzelzceļš. Labajā krasta Cekules stacija (apmēram 0,8 km), kreisajā — Saurieši (apmēram 1,5 km).

Ieteicams apskatīt Sauriešu ģipšakmens raktuves, kas atrodas stacijas tuvumā. Pārstrādāto iežu kalni, kas redzami jau iztālēm, pamazām apaug ar zāli un krūmiem un veido īpatnēju ainavu.

Ģipšakmens atradni izmanto un iegūtos iežus pārstrādā būvmateriālu kombināts «Saurieši». Tas izveidots 1961. gadā (toreiz Sauriešu ģipša izstrādājumu rūpnīca), apvienojot Salaspils ģipša rūpnīcu un Sauriešu ģipšakmens raktuves. Pamatražošana kompleksi mehānizēta. Kombināts ražo sanitāri tehniskās kabīnes, būvģipsi, būvkaļķi, dabiskā akmens apšuvuma plāksnes, mozaīkas plātnītes, dzelzsbetonu, ēku starpsienas u. c.

Sauriešu ģipšakmens plāksnes izmantotas Ļeņingradas metro iekšējai apdarei.

Mazā Jugla šajā posmā kļūst atkal lēnāka. Dzelmes mainās ar sēkļiem. Krastos vietām smilšu atsegumi.

11. km. Kreisajā krastā apdzīvota vieta Stopiņi. 18. gs. te bijusi neliela muižiņa, kas piederējusi ārstam Stopiusam. Vietējas nozīmes ceļš.

10. km. Kreisajā krastā prettuberkulozes slimnīca «Jugla».

8. km. Rīgas—Madonas šosejas tilts. Zem tilta — bijušās Krāgu (Juglas) HES aizsprosta atliekas. Laivas jāpārnes. Pašas Krāgu spēkstacijas atliekas — 0,5 km uz Rīgas pusi. Līdz 1910. gadam te bija kartonfabrika «Bruns un Kō», kuras vietā 1918. gadā tika uzcelta viena no pirmajām spēkstacijām Latvijā. 1944. gada rudenī hitlerieši atkāpjoties to uzspri-dzināja. Pēc tam HES vairs nav atjaunota.

Kreisajā krastā — apdzīvota vieta Liči. Dzeltenā divstāvu ēka — kādreizējais Liču krogs. Tam blakus no 1790. līdz 1890. gadam darbojās Seluhina ādu fabrika.

Maza Jugla tek zemos krastos, straume niecīga.

Kreisā krasta pieteka Caunupīte (Urga) — neliela, dažus kilometrus gara upīte.

2. km. Ceļš uz Juglas papīrfabriku.

Sateka ar Lielo Juglu, kopējā delta ļoti izplūdusi un neskaidra, pēc 1 km ieplūst Juglas ezerā. Labajā krastā Bergi, pilsētas 1. autobusa galapunkts. Braucienu laivās var turpināt arī pāri ezeram un beigt 6. tramvaja galapunktā.

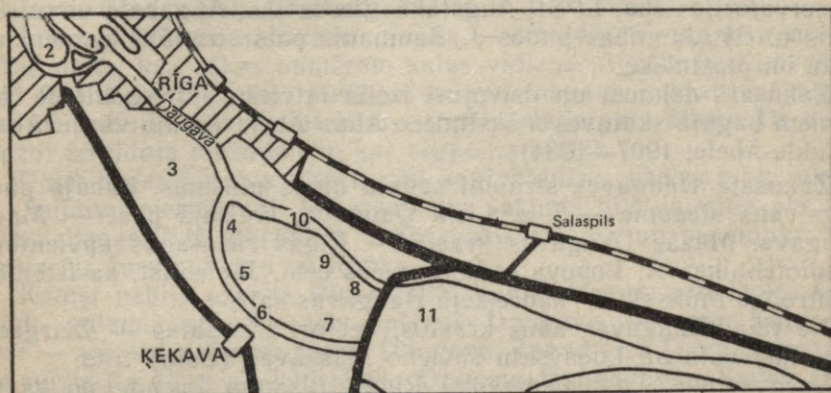
Bergi — viens no skaistākajiem Rīgas nomaļu rajoniem, kura apskatīšanai viens var veltīt veselu dienu. Te ir daudz rūpīgi koptu dārzu, vasarnīcu, ko ietver priežu mežs un Juglas ezera smilšainā pludmale.

Juglas ezera krastā Bergos atrodas Latvijas PSR Etnogrāfiskais brīvdabas muzejs — vecākais un plašākais šāda tipa muzejs Padomju Savienībā. Muzejs sākts veidot 1924. gadā, apmeklētājiem atvērts kopš 1932. gada. Tā platība — 97 ha.

Muzejs vāc, pēta, glabā un popularizē republikas etnogrāfiskos materiālus. Tajā ir ēkas, iedzīves priekšmeti, darbarīki, tautas lietiskās mākslas meistaru darinājumi, kas atspoguļo latviešu lauku cilvēku dzīvi un darbu 16.—20. gs.

Doles sala

1 — Zaķusala, 2 — Lucavsala, 3 — Katlakalns, 4 — «Annuška», 5 — Sulažu skanste, 6 — Sausā Daugava, 7 — Doles muzejs, 8 — Taurītes, 9 — Jāņa kalns, 10 — Galvenā Daugava, 11 — Rīgas HES ūdenskrātuve

Doles salā var nokļūt dažādi:

1) braukt ar elektriskajiem vai piepilsētas vilcieniem, kas iet Ogres virzienā, līdz Salaspils stacijai, pēc tam doties kājām pāri PSRS 50. gadadienas Rīgas HES tiltam, cauri strādnieku ciematam līdz Doles muzejam Daugavas krastā (apmēram 10 km);

2) braukt ar jau minētajiem vilcieniem līdz Dārziņu stacijai un tālāk iet kājām cauri mežam, pāri Rīgas—Daugavpils šosejai, cauri Dārziņiem līdz Daugavas krastam. Aiz Dārziņiem pa taciņu Daugavas krastā jāiet vēl apmēram 2 km (jāapiet Daugavas kādreizējā gultne, kas pēc Rīgas HES uzcelšanas pārpurvojusies un pieaugusi ar niedrēm) līdz ceļam, kas atzarojas no Rīgas—Daugavpils šosejas un ved pāri Rīgas HES tiltam uz Ķekavu. No Dārziņu stacijas līdz Rīgas HES tiltam — apmēram 5 km, no tilta līdz Doles muzejam — apmēram 4 km;

3) braukt ar kuģi. Kuģītis uz Doles salu atiet no pieturas «Komjaunatnes krastmala». Brauciena laikā var pavērot Rīgu, kas izaugusi abos Daugavas krastos, aplūkot dažas Daugavas salas. Brauciens no Rīgas līdz Doles salai (gala pietura «Annuška») ilgst apmēram stundu. No «Annuškas» līdz Doles muzejam pa lauku ceļu apmēram 4 km.

Pirmā pa ceļam ir Zaķusala. Tās garums — apmēram 4 km, plātums — apmēram 300 m.

Zaķusalā paceļas Latvijas PSR Valsts Televīzijas un radioraidījumu komitejas ēka un raidtorņis (augstums 368 m).

Zaķusalā enkurnieka ģimenē dzimis pirmais akadēmiski izglītais latviešu arhitekts Jānis Baumanis (1834—1891). Pēc viņa projektiem Rīgā uzcelti vairāk nekā 70 dzīvojamie nami un sabiedriskās ēkas (LPSR Augstākās Padomes nams, Jāzepa Vītola Latvijas Valsts konservatorijas ēka, LPSR Augstākās tiesas ēka, Apgabala virsnieku nams u. c.). Jaunības gados J. Baumanis pats strādājis par enkurnieku un plotnieku.

Zaķusalā dzimusi un dzīvojusi izcilā latviešu aktrise LPSR Nopelniem bagātā skatuves māksliniece Alma Ābele (istajā vārdā Alma Kraukle-Ābele; 1907—1984).

Zaķusala Daugavas straumi sadala divās plūsmās. Labajā pusē ir galvenā straume — t. s. Lielā Daugava, kreisajā pusē — Mazā Daugava. Mazās Daugavas krastā — Rīgas ražošanas apvienības «Radiotehnika» A. Popova radiorūpnīcas cehi. Jāpiebilst, ka īstenībā tie atrodas Mūksalā — kādreizējā Daugavas salā.

Ne tikai Daugavas abus krastus, bet arī trīs salas — Zvirgzdu salu, Zaķusalu un Lucavsalu savieno Maskavas (Salu) tilts.

Lucavsala 17. gs. piederējusi Rīgas pilsonim Lucam, no kā tā arī dabūjusi savu nosaukumu. Lucavsālā, Mazās Daugavas krastā īpaši uzbērtā zemes paugurā paceļas 6 m augsts piramīdas veida Somijas granīta piemineklis. Ziemeļu kara laikā 1701. gada 10. jūlijā sīvā cīņā pret zviedriem šeit varoņu nāvē krituši 400 krievu karavīru. Sis ir pirmais brāļu kapu piemineklis (1891) mūsu republikas teritorijā. Pieminekļa autors nav zināms.

Daugavas kreisajā krastā rūpniecības uzņēmumu, labajā — Ķengaraga masīva dzīvojamo namu silueti. Domājams, ka nosaukums «Ķengarags» radies no libiešu valodas vārda «kōng», kas nozīmē «likums». Ķengaraga dzīvojamo namu masīvs īpaši iespaidīgi izskatās tieši no Daugavas. Rajona centrālā — Maskavas iela ved pa senu dambi. Dambis uzbērts 17. gs., lai aizsargātu Rīgu pret plūdiem.

Daugavas kreisā krasta tuvumā — nelielā Krūmiņu sala, ko apskalo Daugavas attekas Olektes ūdeņi. Kreisajā krastā — Katlakalna sils (15 ha). Pāri priežu galotnēm redzams jumta kupols. Tā ir pēc arhitekta K. Hāberlanda (1750—1803) projekta klasicisma stilā celtā Katlakalna baznīca (1791—1794) — republikas nozīmes arhitektūras piemineklis. Pie baznīcas Katlakalna kapi, kur apglabāti 1905.—1907. gada revolūcijas dalībnieki J. Freimanis un A. Ozoliņš, kurus soda ekspedīcija nogalināja 1906. gada janvārī. Šajos kapos atdusas arī Garlībs Merķelis (1769—1850) — Baltijas vācu publicists, rakstnieks un apgaismības ideju paudējs.

Blakus Katlakalna kapiem — Lielajā Tēvijas karā kritušo padomju karavīru brāļu kapi.

Kuģitīm ir pieturas Lucavsālā, Ķengaragā un Katlakalnā.

Priekšā jau redzama Doles sala.

Dole kādreiz bija Daugavas lielākā sala. Tās garums bija 9 km, platums 2—2,5 km. Būvējot Rīgas hidroelektrostaciju, salas D daļa norakta un applūdināta. Tagad Doles salas garums apmēram 5 km.

Salas pamatus veido dolomīts, kuru klāj samērā plāns un mazauglīgs smiltszemes slānis. Zeme bija skopa, toties Daugavā netrūka lašu, nēģu un citu vērtīgu zivju. Tādēļ jau izsenis salinieku galvenā nodarbošanās bija zveja.

Doles salas ainava ir savdabīgi skaista: priežu meži, lauki pie Lebjavas ietekas Sausajā Daugavā.

Lebjava (libiešu valodā «*lebjava*» — «muldīņa») tagad ir neliela sekla upīte, kas sākas apmēram salas vidienē. Agrāk, kad pavasara ledi sablīvējās Vidzemes pusē pie salas lejasgala, Lebjava pārvērtās par vienu no Daugavas attekām, pa kuru plūda palu ūdeņi. Tie acīmredzot izveidoja plašo ieleju, kas atgādina muldu.

Doles salas krastos vietām vēl saglabājušies dzelzs riņķi plostu un liellaivu piesiešanai. Vēl gadsimta sākumā bija jāgaida pat vairākas dienas, līdz atbrīvotās vieta «koku dārzos» un pie noliktavām un varēja turpināt ceļu uz Rīgu.

Kamēr nebija uzcelta Rīgas HES, gar Vidzemes pusi Doles salai plūda galvenā straume jeb Galvenā Daugava, bet gar Kurzemes pusi — seklākā daļa jeb Sausā Daugava. Tagad visa Daugavas straume novirzīta tikai pa kādreizējo Galveno Daugavu un Sausā Daugava pārvērtusies par vecupi.

Abos Daugavas zaros bija vairākas krāces — dolomīta sliekšņi, kurus vecie plostnieki dēvēja par kauliem. Lielākais no šiem sliekšņiem bija Rumba. Tā atradās iepretī tagadējai Rumbulai.

Ap 13. gs. Doles salu apdzīvoja libieši. Domājams, ka salinieki ieņēmuši vadošu vietu apkārtnējo cilšu dzīvē, jo Latviešu Indriķa hronikā sala nosaukta par «*Insula regis*» — «Ķēniņa salu».

1200. gadā libieši pie Rumbas krāces uzbruka bīskapa Alberta kugiem un vienu no tiem nogremdēja.

13. gs. sākumā Rīgas virsbīskaps Ķēniņa salu izlēņoja bruņiniekam Johanam Dolenam. 1226. gadā Dolens pie Rumbas krāces uzcēla Vecdoles pili. Vēlākajos gados sākās virsbīskapa un ordeņa strīdi par pils un salas piederību. 13. gs. beigās pret ordeni sadumpojās Rīgas pilsoņi. Rīgas virsbīskaps viņus atbalstīja. Ordenis dumpi apspieda un, atriebdamies virsbīskapam, 1298. gadā Vecdoles pili nopostīja. Tās vietā ordenis 1355. gadā pie Lebjavas ietekas Daugavā uzcēla Jaundoles pili, kurai bija trīs torņi.

16. gs., kad Vidzeme bija pakļauta Polijai, Jaundoles pili notikušas Rīgas Domkapitula sēdes, bet 1572.—1573. gadā tur atradusies naudas kaltuve.

1627. gadā Polijas—Zviedrijas kara laikā poļi Jaundoles pili uzspridzināja, lai tā nebūtu jāatdod zviedriem.

1700. gadā, Ziemeļu kara laikā, poļu-sakšu karaspēks pāri Sausajai Daugavai no Kurzemes puses uzcēla plostu tiltu un pēc tam, pārcēlies pāri Galvenajai Daugavai, iebruka Vidzemē.

1743. gadā cariene Elizabete Doles salu uzdāvināja grāfam ģenerālfeldmaršalam P. Lasi. 19. gs. vidū salu ieguva Lēvisu of

Menāru dzimta, kura salā ierīkoja muižu. Muižas kungu māja (1898) saglabājusies līdz mūsu dienām. No 1948. līdz 1968. gadam tajā atradās vietējā zvejnieku kolhoza kantoris. Pēc tam ēku nodeva Siguldas novadpētniecības muzejam, kas te iekārtoja savu filiāli — Doles vēstures muzeju. To atklāja 1977. gadā. (Sk. tālāk par Doles vēstures muzeju.)

1812. gadā krievu karaspēks no Vidzemes puses pie Doles salas pārcēlies pāri Daugavai, lai uzbruktu franču karaspēkam pie Ķekavas. Iespējams, ka no tiem laikiem salā saglabāties nocietinājums — Suolažu skanste. Tā atrodas Sausās Daugavas pusē pie Vējiņu mājām.

Lieli postījumi Doles salai tika nodarīti 1. pasaules kara laikā, kad to apšāudīja vācu artilērija.

Dolē dzimis Teodors Bullis (1884—1908), aktīvs 1905.—1907. gada revolūcijas notikumu dalībnieks, kaujinieks, piedalījies bruņotās cīņās Tukumā. Pēc kara tiesas sprieduma nošauts Jelgavā.

1905.—1906. gadā Dolē darbojās vairāki kaujinieku pulciņi un mežabrāļu grupas. Viņi atbrūvoja žandarmus un soda ekspedīcijas vienības, gatavoja bruņotu sacelšanos, uzcēla pat nocietinājumus. Pēc revolūcijas apspiešanas soda ekspedīcija daudzus arestēja, ieslodzīja cietumos, nošāva. Doles salā netālu no Taurīšu mājām pie veca ozola nošāva šo māju kalpu Arvīdu Bergmani. Taurītes atrodas apmēram kilometru no strādnieku ciemata, pie lauku ceļa, kas ved gar salas A malu. Pie ozola piemiņas akmens. 100 m uz ZR no Taurītēm — Jāņa kalns — sena kulta vieta pie Jāņkalnu mājām, republikas nozīmes arheoloģijas piemineklis.

Upju kuģītis, no Rīgas nākdams, piestāj Doles salas R malā. Seit ir tā maršruta galapunkts — pietura «Annuška».

Tūlīt no pieturas sākas lauku ceļš. Cauri Doles mežaparkam (370 ha) — priežu audzēm, kam pamežā kadiķi, pilādži, korintes, tas aizved līdz Doles vēstures muzejam, kas ir viens no interesantākajiem apskates objektiem šajā maršrutā.

Doles vēstures muzeja veidošanās saistīta ar Rīgas HES celtniecību. Republikas Zinātņu Akadēmijas Vēstures institūts un Latvijas PSR Vēstures muzejs topošās hidroelektrostacijas ūdenskrātuves zonā veica plaša mēroga izrakumus un pētījumus. Zinātnieki te atrada pāri par 45 tūkstošiem senlietu. Ševišķi bagātīgu materiālu deva Ķivutkalna izpēte («kivi» — lībiešu valodā «akmens»). Zem pilskalna arheologi atrada bronzas laikmeta (1500.—500. g. p. m. ē.) apmetni un nekropoli — pagaidām vienīgo šāda veida apbedījumu Austrumeiropā. Ķivutkalnā tika konstatēti pavisam 268 apbedījumi. Zinātnieki no tiem guva vērtīgas ziņas par toreizējo Doles salas apdzīvotāju materiālo kultūru, ieražām, etnisko piederību.

Radās doma daļu atradumu eksponēt tieši šeit — Doles salā. Tagad tie veido muzeja arheoloģijas nodaļu, kas aptver laika posmu no 9. gadu tūkstoša pirms mūsu ēras līdz mūsu ēras 13. gs., kad šejienes ciltis pakļāva vācieši.

Muzejā ir materiāli par tirdzniecības ceļa attīstību pa Daugavu no Vitebskas līdz Rīgai no 13. līdz 19. gs.

Ipaša nodaļa muzejā stasta par Rīgas HES celtniecību un Daugavas kaskādes veidošanos. Interesantus eksponātus muzejam nodevis bijušais Ķeguma HES direktors Jānis Liepiņš, kā arī Pļaviņu un Rīgas HES celtnieki.

Ap muzeju plešas Doles parks. Tas veidots kā regulārs četrstūris, ko no trim pusēm ietver liepu stādījumi. Lebjavas krastā aug ap 500 gadus vecais Doles ozols (apkārtmērs 6,3 m).

Parkā pie muzeja uzcelta Mellupu zvejnieku sēta. Tā atspoguļo Doles salas zvejnieku dzīves apstākļus pirms Lielā Tēvijas kara.

Iepreti muzejam, Sausās Daugavas kreisajā krastā, redzama Ķekava.

Lai priekšstats par Doles salu būtu plašāks, ieteicams apiet salai apkārt. Lauku ceļš ved gan gar tās A, gan arī R malu. Abās malās interesanti apskates objekti.

Maršruta «Annuška»—muzejs—strādnieku ciemats—«Annuška» (apkārt salai) garums apmēram 9 km.

Maršruts «Dārziņi—strādnieku ciemats—muzejs—«Annuška» — 13 km. maršruts «Salaspils— strādnieku ciemats —muzejs —«Annuška» — 14 km.

Kalnciems — Sloka

- 1 — Kalnciema akmeņlauztuves, 2 — Krāču kalni, 3 — Liliņas ezers,
4 — kādreizējā Odiņu pārceltuve, 5 — Gāte, 6 — Spuņņupe, 7 — Mež-
zara sala

Brauciens pa Lielupi ieteicams iesācējiem ūdenstūrismā, jo tajā nav sarežģītu šķēršļu, toties iespējams apgūt laivas vadīšanas un airēšanas iemaņas.

Maršruta sākuma punktā — pie Rīgas—Liepājas šosejas tilta pār Lielupi var nokļūt ar piepilsētas un starppilsētu autobusiem no Rīgas (Kalnciems, Saldus, Liepāja u. c.), Jelgavas un Jūrmalas. Par attāluma orientieriem doti kilometri, skaitot no Lielupes grīvas.

Lielupe (119 km) — otra lielākā Latvijas upe — tek pa Zemgales līdzenumu un Piejūras zemieni. Tā sākas pie Bauskas, satekot Mēmelei un Mūsai. Augšdaļā Lielupe plūst pa senleju, kur krastos atsedzas devona dolomiti un gultnē vietām nelielas krācītes. Lejpus Emburgas 95 km garā posmā upes straume krasi samazinās.

Ļoti dažāds ir Lielupes dziļums. Ja ūdens līmenis zems, lejpus Bauskas Lielupes dziļums ir ap metru, pie Emburgas — 3 m, lejpus Jelgavas 8—12 m, iepretī Spuņņupei — 20 m, pie ietekas jūrā — ap 2 m.

Posmā no Kalnciema līdz Slokai Lielupe plūst zemos, lēzenos krastos. Palienēs mitras pļavas, kas pavasaros pārplūst. Upes platums ap 150 metri. Tālāk no krasta sākas purvaini meži. Tikai atsevišķās vietās ir smilšaini kāpu pauguri.

1. pasaules kara laikā šajā apvidū risinājās smagas kaujas.

47. km. Rīgas—Liepājas šosejas tilts pār Lielupi.

No tilta plašs skats uz apkārtni. Abos krastos ērtas vietas laivu salikšanai.

Apmēram pusotru kilometru no tilta Lielupes kreisajā krastā Kalnciema akmeņlauztuves. No 1935. gada marta līdz 1940. gada jūnijam šeit bija Kalnciema katorga — soda izciešanas vieta politieslodzītajiem. Tā tika veidota pēc hitleriskās Vācijas koncentrācijas nometņu parauga. Ieslodzītie strādāja akmeņlauztuvēs. Taču necilvēcīgi smagais darbs, bads, piekaušana, pazemošana, ledainie karceri nespēja salauzt ieslodzīto revolucionāru garu. Latvijas Komunistiskās partijas vadībā Kalnciema katorgā ne uz mirkli nenorima gan atklāta, gan slepena cīņa pret nometnes administrācijas patvaļu un teroru, fašistisko diktatūru Latvijā. Saglabājusies mūra ēka, kurā dzīvojuši ieslodzītie. Vecās laužuvas, kurās viņi kādreiz strādāja, vairs neizmanto, tās pieplūdušas ar ūdeni. Dolomīta ieguve turpinās jaunajās laužuuvēs, kas atrodas apmēram puskilometru tālāk uz Z. Tās izmanto Kalnciema būvmateriālu kombināts.

45. km. Lielupē neliela beznosaukuma sala (garums 0,8 km, platums 0,2 km). Jāturas gar labo krastu.

42. km. Apmēram 2 km no upes — Krāču kalni (kreisajā krastā).

Pirms 5—7 gadu tūkstošiem tagadējās Baltijas jūras un Piejūras zemienes vietā viļņoja tā sauktā Litorīnas jūra. Geologi uzskata, ka tagadējais Krāču kalnu valnis ir šīs senās jūras krasta kāpas. Vaļņa garums — 9 km. Tas apliec Tīrelpurvu no A. Šeit un citās vietās saglabājušās 1. pasaules kara ierakumu paliekas.

Krāču kalnu augstākajā vietā — piemineklis 1917. gada janvāra kaujās kritušajiem latviešu strēlniekiem (1934). Uzraksts uz pieminekļa vēsta: «Še dus mierā 90 latvju strēlnieki, kas dzimtenei ziedojuši dzīvību 1917. gada kaujās.» Pieminekļa autors nav zināms.

No paugura paveras skats pāri Tīrelpurvam. Šosejas pretējā pusē autotūristu atpūtas vieta. Kāpas pakājē nelielais Liliņas ezeriņš (2,6 ha). Tālāk tīrelī daudz mazu ezeriņu, staignāju un akaču.

38. km. Kādreizējās Odiņu pārceltuves vieta. Pie Odiņiem 1916. un 1917. gada kauju laikā pāri Lielupei cēlās latviešu strēlnieki,

kuri devās uz ierakumiem Tīrelpurvā un Ložmetējkalnā. Pa šejieni no kaujas lauka veda atpakaļ kritušos un ievainotos.

Gar Lielupes kreiso krastu kolhoza «Padomju Latvija» Odiņu—Pavasaru polderis (izveidots 1976.—1982. gadā; 675 ha) ar 3 m augstu aizsargdambi. Agrākās grišļu pļavas, kas, pūšot jūras vējam, pieplūda ar ūdeni, pārtapušas par lauksaimniecībā izmantojamu zemi.

- 36. km.** No Lielupes labā krasta atdalās Gāte (Gātupe) — Lielupes savienojums ar Babītes ezeru, kas izveido Mežzara salu. Gātes platums ap 100 m, dziļums 6—8 m. Pie ietekas ezerā radusies īpatnēja delta ar daudziem atzarojumiem. 18. gs. Gāte bijusi pavisam šaura un niecīga. Tikai pēdējos 100 gados, pēc tam, kad izveidojās Spuņņupe, arī Gāte kļuvusi platāka un dziļāka — palielinājusies ūdens pārplūde no upes uz ezeru un otrādi.

Lielupes labajā krastā — apdzīvota vieta Gātciems.

Lielupes kreisajā krastā — Biezbāržu mājas (ēkas 1. pasaules kara laikā nopostītas, vēlāk atjaunotas), kurās dzimis viens no ievērojamākajiem jaunlatviešu kustības darbiniekiem Kaspars Biezbārdis (1806—1886).

Lielupes kreisajā krastā — apdzīvota vieta Pavasari.

Šeit pie bijušās Pavasaru muižas pirms 1. pasaules kara atradās ģipša lauztuves. Ģipsi krāva liellaivās, pa īpaši izraktu kanālu veda uz Lielupi, tālāk uz Rīgu un pat Pēterburgu. Tagad lauztuves vairs neizmanto. Tās ietilpst jau minētajā Odiņu—Pavasaru poldera teritorijā.

1915. gada rudenī pie Pavasariem notika pirmās latviešu strēlnieku kaujas. Vācieši jau bija pienākuši gandrīz pie Slokas. Latviešu strēlnieku vienības tos atspieda krietni vien atpakaļ. Šīs kaujas nostabilizēja fronti uz samērā ilgu laiku.

- 32. km.** Lielupē — dolomīta sliexsnis, tā sauktais Jāņa sēklis. Upes dziļums šajā vietā ap 2 m, platums 800. Jāturas tuvāk kreisajam krastam.

Agrāk Jāņa sēklis bijis vēl seklāks. Kopš seniem laikiem tas bijis Rīgas—Kurzemes ceļa brasla vieta. 20. gs. sākumā ķieģeļu ražošanai sāka izmantot Kalnciema mālu iegulu. Gatavo produkciju veda pa Lielupi liellaivās uz Rīgu. Lai iztīrītu kuģiem un liellaivām ceļu, sēkli izspridzināja.

- 30. km.** Kreisa krasta pieteka Vecslocene (Slokas upīte; 5 km). Agrāk šo upīti sauca par Sloceni, arī Sloci un tā bija Kaņiera ezera (Tukuma rajonā) pieteka. Caur Kaņieri, Duņieri un Slokas ezeru Slocene ietecēja Lielupē. Pēc tam kad 20. gs. sākumā izraka Kaņiera savienojumu ar jūru — Starpiņupīti, kādreizējās Slocenes lejasdaļa — tagadējā Vecslocene novada uz Lielupi vairs tikai Duņiera un Slokas ezera ūdeņus.

Šajā vietā Lielupe, atrazdamās tikai 3 km no jūras, maina virzienu no Z uz A. Labā krasta tuvumā neliela zālaina saliņa. Kreisajā krastā — Rīgas cementa un šifera rūpnīcas Slokas čehs. Izej-

vielas — dolomītu — iegūst no karjera, kas atrodas blakus ceļam. Lauztuvju dziļums sasniedz 9 m zem jūras līmeņa.

Sloka (35 km no Rīgas) — brauciena beigu punkts. No šejienes var atgriezties Rīgā ar elektrisko vilcienu. No upes līdz stacijai apmēram 0,5 km.

Sloka — Jūrmalas pilsētas lielākā un arī vecākā sastāvdaļa. 1959. gadā, kad izveidoja Jūrmalas pilsētu, Sloku iekļāva tās sastāvā.

Atsevišķi arheoloģiskie atradumi Slokā, Pavasaros un citur liecina, ka šis apvidus bijis apdzīvots jau akmens laikmetā.

Nosaukumi Sloka, Sloenes upe, Slokas ezers, šķiet, saistīti ar bagātīgām sloku medību vietām.

Cauri Slokai veda zemesceļš no Rīgas uz Kurzemi un tālāk uz Vāciju. Tāpēc domājams, ka apmetne pie Sloenes pastāvējusi jau ļoti sen. Iespējams, ka tas bijis zvejniekciems. Vēsturnieki uzskata, ka 12. gs. te dzīvojuši zemgaļi.

13. gs. sākumā Sloku pakļāva Zobenbrāļu ordenis, vēlāk — Livonijas ordenis. Rakstos Sloka pirmo reizi minēta 1255. gadā, kad ordeņa mestrs atļāvis rīdziniekiem plēst liepu lūkus mežā starp jūru, Lielupi un Sloenes upi. Senatnē te bijuši lieli liepu meži.

Ordenim piederējušas dzirnavas uz Sloenes upītes. Tās uzbūvētas 1520. gadā. Šo gadu uzskata par Slokas pilsētas dibināšanas gadu, kaut gan pilsētas tiesības Slokai piešķirtas daudz vēlāk — tikai 1785. gadā.

Ordeņa varai beidzoties, Sloka kļuva Kurzemes hercogistes sastāvdaļa, to pārvaldīja hercoga zivju meistars.

17. gs. karu laikā zviedri pie Slokas dzirnavām uzcēla nocietinājumus, tā sauktās skanstis. Kari un mēris izpostīja pilsētiņu. Slokā esot dzīvi palikuši tikai trīs iedzīvotāji. Gandrīz visas mājas bijušas aizslēgtas un uz tām uzvilks balts krusts — mēra zīme.

17. gs. otrajā pusē, hercoga Jēkaba laikā, sākās jauns Slokas uzplaukums. Te ierīkoja vara kausētavu, stikla fabriku. Kaugurciemā (tagadējie Kauguri) iekārtoja kravu pārkraušanas vietu, jo Rīgas pilsēta neļāva hercogam Jēkabam izmantot tālāko ūdensceļu pa Lielupi.

Ar 1783. gada līgumu Sloku pievienoja Krievijai.

1812. gadā Slokas apkārtnē notika vairākas kaujas starp Napoleonu un Krievijas karaspēku.

1877. gadā atklāja Rīgas—Tukuma dzelzceļu, kas sekmēja Slokas izaugsmi.

19. gs. Sloka iemantoja ieverību arī kā peldvieta. Ceļu uz jūru apstādīja ar kokiem, bet pilsētas valdes namā iekārtoja viesnīcu, sāka veidoties vasarnīcu rajons.

Slokas darbaļaudis aktīvi piedalījās 1905.—1907. gada revolūcijā. Jau 1903. gadā te darbojās sociāldemokrātiskie strādnieku pulciņi. Rīgas revolucionāro kaujinieku grupa Jēkaba Dubelšteina (1883—1907) vadībā un Dobeles mežabrāļi, kurus vadīja Dāvids Beika (1885—1946), 1906. gada 24. aprīli straujā triecienā ieņēma vietējo policijas iecirkni, dzelzceļa staciju un pastu.

1. pasaules kara laikā Sloka ilgstoši atradās tiešā frontes tuvumā un to gandrīz pilnīgi nopostīja.

No 1919. gada marta līdz maijam latviešu sarkanie strēlnieki pie Slokas un Kauguriem cīnījās pret vācu landesvēru un latviešu kontrrevolucionāriem. Sajās kaujās kritušie latviešu sarkanie strēlnieki apglabāti Kauguru brāļu kapos.

Buržuāziskās Latvijas laikā Slokā darbojās nelegālās LKP Zemgales apgabala organizācijas pulciņš.

1941. gada 1. jūlijā kaujā pret vācu fašistiem pie Slokas krita 38 Liepājas aizstāvji — zenitartilēristi. Viņiem netālu no stacijas uzcelts piemineklis — uz postamenta novietots zenitlielgabals.

Tagad Sloka ir kūrortpilsētas Jūrmalas rūpniecības centrs, kā arī vasarnīcu, dārzu un apstādījumu rajons.

Lielākais rūpniecības uzņēmums — Slokas celulozes un papīra rūpnīca (dibināta 1895. gadā) atrodas Lielupes kreisajā krastā. Pēc Lielā Tēvijas kara to rekonstruēja, modernizēja un ievērojami paplašināja. Rūpnīca ražo celulozi, papīru, lopbarības raugu un citu produkciju.

1966. gadā ekspluatācijā nodeva Eksperimentālo tehnisko informācijas līdzekļu fabriku «Tehnoinform», kas ražo perfokartes, perfolentes, kā arī drukāšanas iekārtu lentes. Fabriku paplašina un modernizē.

Blakus Slokai plešas Kauguri. Kādreizējais zvejniekciems izveidojies par vienu no Jūrmalas pilsētas mikrorajoniem.

Līdz 17. gs. vidum Kaugurciems piederēja Lestenes muižai. 1648. gadā hercogs Jēkabs samainīja ar Lestenes baronu zemes gabalus un ieguva savā īpašumā Kaugurciemu, kur izbūvēja nelielu ostu. Vismaz pāris reižu gadā Kauguros pienāca kuģi no Ventspils.

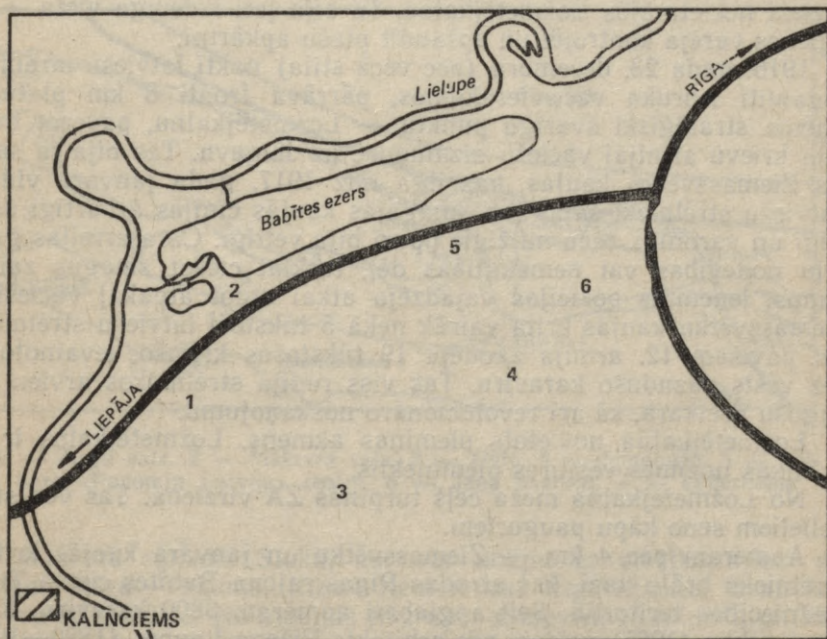
17. gs. Krievijas—Polijas (1632—1634 un 1654—1667) un Krievijas—Zviedrijas (1656—1658) karu laikā Kauguru ostu izpostīja un vairs neatjaunoja. Kaugurciems pārgāja Slokas kroņa muižas īpašumā. Vietējie iedzīvotāji nodarbojās ar zveju. Vēl pēc Lielā Tēvijas kara tas bija tikai neliels zvejniekciems, kaut gan, pieaugot Rīgas jūrmalas popularitātei, ik vasaru šeit uzturējās diezgan daudz peldviesu.

Tagad Kauguros ir viens no lielākajiem dzīvojamo namu masīviem Jūrmalā. Šeit atrodas Jūrmalas 1. un 2. vidusskola, kinoteātris «Kauguri», tirdzniecības un sadzīves pakalpojumu centrs, ēdnīcas un kafejnīcas, poliklīnika.

Maršruta garums — apmēram 17 km.

Ložmetējkalns — Tīreļi

- 1 — 1916.—1917. gada ziemas kaujās kritušo latviešu strēlnieku kapi,
 2 — Beitiņu kapi, 3 — Ložmetējkalns, 4 — 1916.—1917. gada ziemas
 kaujās kritušo latviešu strēlnieku kapi, 5 — Lielajā Tēvijas karā kritušo
 padomju karavīru kapi, 6 — Tīreļu mežniecība

Maršruts sākas Rīgas—Liepājas šosejas 32. km, kur var nokļūt ar piepilsētas autobusu Rīga—Kalnciems vai starppilsētu autobusiem Rīga—Liepāja, Rīga—Saldus, Rīga—Jelgava. Jābrauc līdz autobusu pieturai «Ložmetējkalns». Līdz tiltam pār Lielupi apmēram 3 km.

Šosejas kreisajā pusē (skatoties Lielupes virzienā) egļu pudurī brāļu kapi. Šeit apglabāti 1916. gada decembrī un 1917. gada janvārī kritušie latviešu strēlnieki. Kapos uzcelts 3,2 m augsts pieminekļis. Pieminekļa autors K. Celmiņš.

Apmēram kilometru no brāļu kapiem Rīgas virzienā šosejas kreisajā pusē jau iztālēm redzams kokiem apaudzis paugurs — Beitiņu kapi, kur apglabāti Tīreļpurvā kritušie Sibīrijas strēlnieki, kā arī 12 Tukuma latviešu strēlnieku pulka karavīri (krituši 1917. gada jan-

vāri) un viena kritušā karavīra māte. Kā vesta uzraksts uz plāksnes, viņa nosalusi pie savā dēla kapa. Mātes vārds nav zināms.

No pieturas «Ložmetējkals» sākas ar liepām apstādīta aleja — Varoņu gatve. Tā aizved uz 4 km attālo Ložmetējkalnu.

Ložmetējkals atrodas Jelgavas rajona Valgundes ciema Klives mežniecības 7. kvartālā. Tā ir vairākus kilometrus gara kāpu vaļņa, tā sauktās Garās kāpas augstākā vieta (23 m vjl.).

1915. gada rudenī pēc kaujām pie Pavasariem Slokas apkārtnē vācieši nocietinājās Ložmetējkalnā. Tā bija ļoti izdevīga vieta — no šejienes varēja kontrolēt un apšaudīt plašu apkārtni.

1916. gada 23. decembra (pēc vecā stila) naktī latviešu strēlnieki negaidīti iebruka vācu ierakumos, pārrāva fronti 8 km platumā, ieņēma stratēģiski svarīgu punktu — Ložmetējkalnu, paverot brīvu ceļu krievu armijai vāciešu aizmugurē uz Jelgavu. Tās bija tā sauktās Ziemassvētku kaujas, kas ilga līdz 1917. gada janvāra vidū. Latviešu strēlnieki šajās ļoti smagajās kaujās cīnījās ārkārtīgi drosmīgi un varonīgi, taču milzīgie upuri bija veltīgi. Cara armijas ģenerāļu nodevības vai nemākulības dēļ, turklāt ciešot smagus zaudējumus, ieņemtās pozīcijas vajadzēja atkal atdot atpakaļ vāciešiem. Ziemassvētku kaujās krita vairāk nekā 5 tūkstoši latviešu strēlnieku, bet pavisam 12. armija zaudēja 19 tūkstošus kritušo, ievainoto un bez vēsts pazudušo karavīru. Tas viss radīja strēlniekos arvien pieaugošu pretkara, kā arī revolucionāro noskaņojumu.

Ložmetējkalnā novietots piemiņas akmens. Ložmetējkals ir republikas nozīmes vēstures piemineklis.

No Ložmetējkalna meža ceļš turpinās ZA virzienā. Tas ved starp nelieliem seno kāpu pauguriem.

Apmēram pēc 4 km — Ziemassvētku un janvāra kaujās kritušo strēlnieku brāļu kapi, kas atrodas Rīgas rajona Babītes ciema Tīreļu mežniecības teritorijā. Šeit apglabāti apmēram 3800 karavīru. Kapu piemineklis (1925) veidots pēc arhitekta Eižena Laubes (1880—1967) meta.

No šejienes līdz Rīgas—Liepājas šosejai apmēram 3 km (asfaltēts ceļš). Ceļa kreisajā pusē, Rīgas—Liepājas šosejas malā, Lielajā Tēvijas karā kritušo Padomju Armijas karavīru brāļu kapi. Tuvumā autobusu pietura.

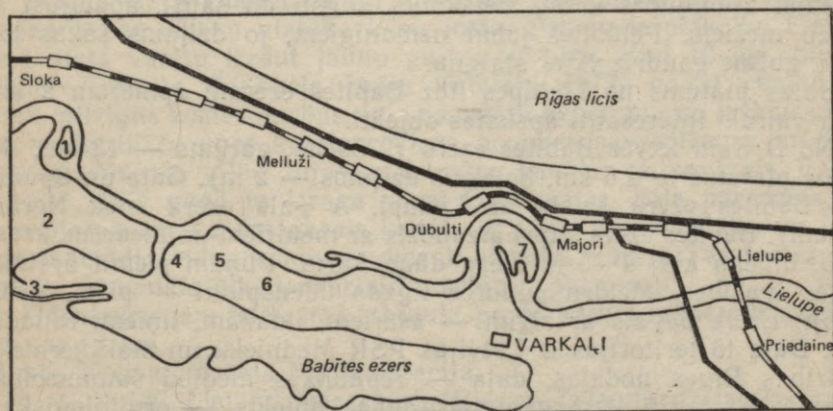
Iepriekš minētais meža ceļš turpinās. Joprojām tas ved starp pauguriem. Daudz ogulāju (mellenāju, brūklenāju) un sēņu vietu.

Pēc apmēram 5 km — Tīreļu mežniecība. Skaisti izveidots mežniecības darbinieku ciematīņš — glītas, sakoptas ēkas, apstādījumi, dīķi. Piepilsētas autobusa galapunkts.

Maršruta kopgarums apmēram 13 km.

Sloka — Priedaine

- 1 — Zirgu sala, 2 — Mežzara sala, 3 — Gāte, 4 — Spunņupe, 5 — kolhoza «Padomju Latvija» centrs, 6 — Jāņa baznīca, 7 — Lēģerkalns

Maršruta sākums Slokā, kur var nokļūt ar elektriskajiem vilcieniem Rīga—Tukums, Rīga—Ķemeri vai Rīga—Sloka. Brauciena ilgums 50 minūtes. No stacijas līdz upei apmēram 15 minūšu gājiens.

Lielupe šajā posmā plūst pa unikālu dabas veidojumu — ieleju starp 20 km garo Jūrmalas zemes strēli, ko aizņem tāda paša nosaukuma kūrortpilsēta, un 10 km garo Salu — šauru zemes strēli starp Lielupi un Babītes ezeru.

Maršruts dots, skaitot pa kilometriem no Lielupes ietekas jūrā.

29. km. Pārceltuve no Slokas uz Mežzara salu. Ērta vieta laivu salkīšanai nedaudz leņpus tās.

28. km. Kreisajā krastā Slokas celulozes un papīra rūpnīca (sk. maršrutu «Kalnciems—Sloka»). Lielupē Zirgu sala (garums 1 km, platums 0,6 km). Lielupes galveno straumi šeit dēvē par Jūras zaru, bet nelielo caurteku starp Zirgu un Mežzara (garums 5 km, platums 5 km) salām — par Meža zaru. Turpat Mazā Zirgu saliņa.

Mežzara sala — viena no lielākajām Latvijas salām. Tās virsma — līdzenums ar atsevišķiem nelieliem koku puduriem. Daudz iekoptu lauku un pļavu. Salu apsaimnieko Rīgas rajona kolhozs «Padomju Latvija». Pāri Mežzara salai līdz Spunņupes tiltam, kas to savieno ar Salu, ved lauku ceļš. No pārceltuves līdz tiltam apmēram 5 km.

24. km. Lielupes labajā krastā — Spuņņupe — Babītes ezera savienojums ar Lielupi. Izveidojies 1711. gadā, kad lielu plūdu laikā ūdens no Babītes ezera izrāvis gultni uz Lielupi pie Spuņņu ciema.

Spuņņu ciems atradies Lielupes labajā krastā. Tagad no tā palicis tikai vietas nosaukums. Sākumā jaunā tece bijusi stipri sazarota. 1815. gadā tā iztaisnota.

Babītes ezers, Gāte, Spuņņupe un Lielupe veido savdabīgu ūdens sistēmu. Spuņņupes krasti lielākoties augsti un sausi, apauguši ar priežu mežiem. Peldoties jābūt uzmanīgiem, jo dziļums sākas ļoti spēji, gultne gandrīz visur staigna.

Salas platums no Lielupes līdz Babītes ezeram apmēram 2 km. Te ir vairāki interesanti apskates objekti.

No D Salu ietver Babītes ezers (2359 ha, garums — 13 km, lielākais platums — 2,5 km, lielākais dziļums — 2 m). Gāte un Spuņņupe Babītes ezeru saista ar Lielupi. A galā ezerā ietek Neriņa (21 km). Babītes ezers stipri aizaudzis ar meldriem un niedrēm, krasti zemi, dibenu klāj 4—5 m bieza dūņu kārtā. Dūņām piemīt ārstnieciskas īpašības. Meldru puduros ligzdo ūdensputni — pīles, zosis, gulbji. Ezers bagāts ar zivīm — asariem, lidakām, liņiem, raudām u. c. Daļa tā teritorijas ir Latvijas PSR Mednieku un makšķernieku biedrības Rīgas nodaļas, daļa — republikas medību saimniecības pārziņā. Ezers ir aizsargājama dabas objekts — ornitoloģiskais liegums.

Babītes ezers atrodas tikai 0,2 m vjl. Atkarībā no vēja virziena ūdeni vai nu sadzen no jūras liča caur Lielupi Babītes ezerā, vai otrādi. No šim ūdens līmeņa svārstībām cieš zivju ikri un putnu ligzdas. (Tiek realizēts projekts par Spuņņupes aizbēršanu, izveidojot Babītes ezeram savienojumu ar Lielupi un slūžas ezera A galā pie Varkaļiem.)

Apmēram 2 km no Spuņņupes tilta — kolhoza «Padomju Latvija» centrs. Puskilometru tālāk Priedaines virzienā — vietējas nozīmes arhitektūras piemineklis — Jāņa baznīca (1870). Salas teritoriju apsaimnieko kolhozs «Padomju Latvija». 60. gados tas bija viens no atpalikušākajiem kolhoziem rajonā. Bijušā priekšsēdētāja Jāņa Sologubova (1926—1982) vadībā saimniecība no atpalikušo skaita sekmīgi izkļuvusi. Kolhozs specializējas kartupeļu audzēšanā. Panākumi arī graudkopībā un lopkopībā. 1986. gadā «Padomju Latvijā» no govju vidēji izslauca 5237 kilogramus piena.

23. km. Lielupes kreisajā krastā — Valteri. Šeit kādreiz bijusi pārceļuve. Lielupes dziļums te sasniedz 25 m. Tik dziļa nav neviena cita Latvijas upe. Kaut gan straumes ātrums niecīgs, ūdeņiem bagātā upe visai bīstami izskalo krastus.

Valteri — neliels vasarnīcu rajons Jūrmalā, 2 km no Asaru stacijas. 1929. gadā Valteros dzimis Latvijas PSR Tautas skatuves mākslinieks Eduards Pāvuls.

22. km. Kreisajā krastā neliels māju puduris. Līdz Mellužu stacijai 3 km. 1958. gada jūnijā šeit dažu stundu laikā upē iegāzās krastā augošais mežs ap 30 m platā un 100 m garā joslā.

21. km. Lielupes labais krasts kļūst augstāks. Tas apaudzis ar priežu mežu.

20. km. Lielupe pagriežas uz Z. Kreisajā krastā Pumpuru stacija (3 km).

18. km. Kreisajā krastā Jaundubultu stacija (2 km).

16. km. Lielupe plūst joprojām Z virzienā uz Dubultiem, apliecot Ozoliņsalu (nosaukums radies no netālajām Ozoliņu mājām) un veido tā saukto Majoru (Dubultu) cilpu.

Posmā starp Dubultiem un Majoriem Lielupi no jūras šķir tikai nedaudz par 300 m platāka kāpu josla. Pastāv iespēja, ka Lielupe šajā vietā varētu izraut jaunu gultni uz jūru. Kad 19. gs. būvēja Rīgas—Tukuma dzelzceļa līniju (atklāja 1877. gadā), vajadzēja veikt milzīgus zemes darbus, lai pasargātu uzbērums no izskalošanas un nostiprinātu upes krastus. Viens no upes savaldīšanas mēģinājumiem Majoru cilpā bija ipaši rakts kanāls, tā sauktais Baņķa grāvis. 1860. gadā to izraka cauri Ozoliņsalai. Bija paredzēts, ka 5 m platais un 1,2 km garais kanāls ar laiku paplašināsies un Lielupe tādējādi veidos jaunu — mazāk bistamu gultni. Tas tomēr nav noticis, jo kanāla ūdens caurlaides spēja ir par mazu.

Odenstūristiem ieteicams izbaukt pa šo kanālu, tādējādi saīsinot ceļu par 4 km.

13. km. Kreisajā krastā Majoru stacija.

Laī Lielupe neizskalotu Rīgas—Tukuma dzelzceļa līniju, Lielupes kreisais krasts pie Majoriem nostiprināts ar monolītiem dzelzsbetona blūkiem, gultne izklāta ar kārklu pinumu, kas noslogots ar akmeņiem.

12. km. Lielupes labais krasts augsts un smilšains. Augstākā vieta ir tā sauktais Lēģerkalns — liels smilšu paugurs, kas redzams jau iztālēm pāri upei. Tā pakājē smilšaina pludmale.

1812. gada Tēvijas kara laikā šeit atradās Krievijas karaspēka priekšpostenis, notika sadursmes ar Francijas karaspēka prūšu korpusu. Ceļa malā bijis Lēģerkrogs, bet tas līdz mūsu dienām nav saglabājies.

11. km. Lielupes labajā krastā pie Babītes ezera (apmēram 1,5 km no upes) atrodas Varkaļi un bijušais Sīpolciems. Šeit paveras visai savdabīga zemiens ezera ainava.

Apmēram 200 m uz Z no Sīpolciema (atlikušas dažas mājas) ezera krastā neliels morēnu paugurs — tā sauktais Sīpolkalns (nosaukums, iespējams, radies no tuvējām mājām). Pie paugura — Latvijas PSR Mednieku un makšķernieku biedrības Rīgas nodaļas 2. Jaivu bāze. No paugura paveras plašs skats uz apkārtni. 17. gs. beigās te bijusi baznīca, bet Sīpolciemā — mācītāja muiža. Ņemot smiltis būvēm, Sīpolkalns daļēji norakts, taču atrastās ķieģeļu, jumta kārniņu un krāsns podiņu lauskas liecina, ka 15., 16. gs. te bijušas ēkas.

Varkaļu ciemā saglabājusies kādreizējā kroga ēka ar apsūnojušu niedru jumtu — visai savdabīga celtne, kā arī dažas citas senlaidīgas ēkas. Domājams, ka tās celtas pagājušajā gadsimtā. Apmēram 0,5 km no Varkaļiem ZA virzienā pie Strēlnieku mājām—Babītes

pilskalns, saukts arī par Poļu kalnu. Tas ir necils, ap 9 m augsts smilšu paugurs. Vēsturnieki uzskata, ka šī vieta bijusi apdzīvota tikai īslaicīgi vai arī izmantota par patvērumu ienaidnieka uzbrukuma gadījumā.

10. km. Lielupes kreisajā krastā — Dzintari.

8. km. Lielupes labajā krastā — Rīgas uzņēmumu un organizāciju vasaras atpūtas nometnes.

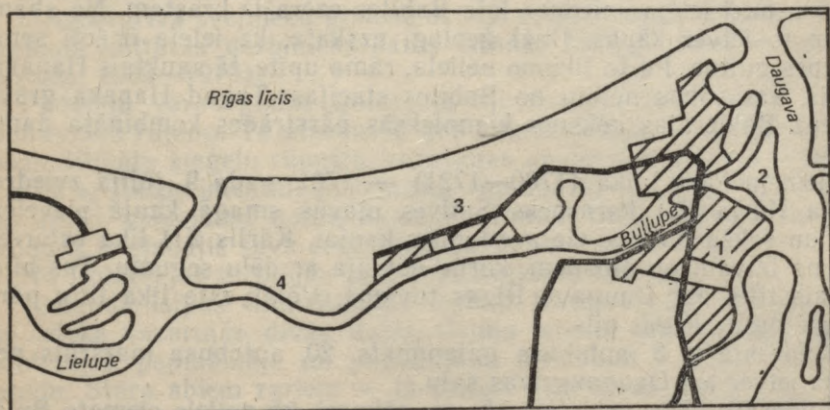
7. km. Jūrmalas šosejas tilts.

6. km. Dzelzceļa tilts. Tas caurbraucams gar kreiso krastu.

Ērtas vietas laivu salikšanai pēc brauciena ir abos Lielupes krastos. Kreisajā krastā — pirms dzelzceļa tilta (līdz Lielupes stacijai 0,5 km), labajā krastā — 0,5 km leņpus tilta, apbraucot attekas veidotu saliņu. Līdz Priedaines stacijai 1,5 km.

Daugavgrīvas sala

1 — Bolderāja, 2 — Mīlestības saliņa, 3 — Rītabuļi, 4 — Vakaruļi

Lai nokļūtu Bolderājā un Daugavgrīvas (Buļļu) salā, no Rīgas centra jābrauc ar 3. vai 20. autobusu. Apmēram stundu ilga brauciens iepazīstina ar savdabīgu Rīgas pilsētas Leņingradas rajona daļu. Cauri visai Buļļusalai izved 36. autobuss, kas uz šejieni kursē no Imantas-5 (J. Rudzutaka ielā 38).

Izlikumojis pa Komjaunatnes krastmalu, Oktobra tiltu, Majakovska bulvāri, autobuss izbrauc uz Daugavgrīvas ielas. Pa labi paliek Preses nams un Gorkija tilts, Rīgas lauksaimniecības mašīnu rūpnīca, Rīgas laku un krāsu rūpnīca.

Tad ielas kreisajā pusē paceļas Dzegužkalns — Rīgas augstākā vieta (28 m vjl.). Daži vēsturnieki uzskata, ka šeit jau 12. gs. vai pat agrāk bijušas apdzīvotas vietas, bet drošu liecību par to nav.

Tagad te ir 6,4 ha liels parks. Dzegužkalna parku sāka veidot 1900. gadā. Pēc O. Tīlmaņa un A. Zeidaka projekta izbūvēja amfiteātri ar 2000 vietām un estrādi. Arī tagad te notiek koncerti. Dzegužkalns ir iemīļota rīdzinieku atpūtas vieta visos gadalaikos.

Viduslaikos Dzegužkalns un tā apkārtnē piederējusi Svētā gara konventam («*Convent zum Heiligen Geist*», iestāde nespējnieku atbalstīšanai). Tautas mutē šis nosaukums esot pārtapis par Ilģuciemu. (Ir gan arī vēl citi varianti par Ilģuciema nosaukuma rašanos, piemēram, Daugavā šajā rajonā bijusi Ilķenes sala.)

19. gs. sakarā ar fabriku būvi te izveidojās viens no Rīgas strādnieku rajoniem. Ilģuciema strādnieki piedalījās Rīgas dumpī (1899), 1905.—1907. gada revolūcijā.

Autobuss šķērso dzelzceļa sliedes. Koki noputējuši balti — jau vairāk nekā 140 gadus Bolderājas šosejas labajā pusē Podraga ielā 2 darbojas Rīgas cementa un šifera rūpnīca.

Brauciens turpinās pa Bolderājas šoseju, kas ved cauri Spilves pļavām — zemai, purvainai ielejai, kas stiepjas līdz pašai Daugavai. Uz otru pusi ieleja sniedzas līdz Babītes ezera D krastam. No abām pusēm to ietver kāpas. Daži ģeologi uzskata, ka ieleja ir ļoti sena Lielupes gultne. Pa to likumo neliela, rāma upīte, tā sauktais Hapaka grāvis, kas sākas netālu no Babītes stacijas. Tagad Hapaka grāvi noslēdz Bolderājas koksnes kompleksās pārstrādes kombināta dambis.

Ziemeļu kara laikā (1700—1721) — 1701. gada 9. jūlijā zviedru karaļa Kārļa XII karaspēks Spilves pļavās smagā kaujā pieveica poļu un sakšu pulkus. Gatavodamies kaujai, Kārlis XII lika uzbūvēt tiltu no laivām un plostiem, kurus noklāja ar dēļu segumu. Tas bija pirmais tilts pār Daugavu Rīgas tuvumā. Vēlāk rāte lika tiltu pārcelt pie pašas Rīgas pils.

Bolderājā ir 3. autobusa galapunkts. 20. autobusa maršruts nedaudz ietver arī Daugavgrīvas salu.

Bolderāja sāka veidoties 18. gs. sākumā kā neliels ciemats Buļupes labajā krastā pie tās ietekas Daugavā. Ciematu būvēja uz Bolderājas muižas zemes. Tā kā muiža iznomāja zemi tikai uz 60 gadiem, lielus namus te neviens necēla.

19. gs. otrajā pusē gar Daugavas krastiem sāka būvēt kokzāģētavas, kā arī citus rūpniecības uzņēmumus. Ar to sākās Bolderājas izaugsme.

1840. gadā Bolderājā bija 1400 iedzīvotāju, bet 1914. gadā to skaits sasniedza 10 000.

1873. gadā atklāja 17 km garo Rīgas—Bolderājas dzelzceļu. Līdz ar to ievērojami straujāk sāka attīstīties pati Bolderāja.

Bolderājā dzimis ievērojamais latviešu oftalmologs, acu patohistoloģijas pētnieks Jānis Ruberts (1874—1934).

Pirmais revolucionāro ideju propagandētājs Daugavgrīvas garnizonā bija Ivans Vnukovs (1864—1884), Rīgas Aleksandra ģimnāzijas audzēknis. Viņa tēvs bija garnizona garīdznieks. Tas I. Vnukovam atvieglāja revolucionāro darbību zaldātu un matrožu vidū. I. Vnukovs miris cietumā.

Bolderājas strādnieki kopā ar Daugavgrīvas cietokšņa matrožiem aktīvi piedalījās 1905.—1907. gada revolūcijā. Daugavgrīvas cietokšņī darbojās nelegāla organizācija, kuras rīcībā Bolderājā bija divi konspiratīvie dzīvokļi. Pirmais šīs organizācijas vadītājs bija Rīgas Politehniskā institūta students Nikolajs Atabekovs-Tumass (1881—1937). Nodevības dēļ viņu 1906. gada janvārī Bolderājā apcietināja. Viņa darbu turpināja Pjotrs Kobozevs (1876—1941).

Viens no aktīvākajiem Bolderājas kaujiniekiem bija Kārlis Legzdīns (1882—1906). Rīkoties ar ieročiem kaujiniekus apmācīja

Ernests Bonis (1888—1907). Soda ekspedīcija K. Legzdiņu apcietināja un nošāva. Viņš apglabāts Matisa kapos. E. Bonis cīnijās kopā ar mežabrāļiem Pleskavas guberņā. Cīņā pret žandarmiem viņš krita.

1905. gada 26. decembrī sacēlās Daugavgrīvas matroži. Taču šī sacelšanās bija neveiksmīga. Soda ekspedīcija ar tās dalībniekiem nežēlīgi izrēķinājās.

1922. gadā Bolderāju pievienoja Rīgai.

Daugavgrīvā zvejnieku ģimenē dzimis rakstnieks LPSR Nopelniem bagātais kultūras darbinieks Jānis Grants (īstajā vārdā Jānis Jēkabsons; 1909—1970).

Padomju varas gados Bolderāja kļuvis par ievērojamu Rīgas rūpniecības rajonu. Te atrodas Rīgas kokmateriālu ražošanas apvienības Silikātu ķieģeļu rūpnīca, ražošanas apvienības «Rīgas tekstils» 1. filiāle, Eksperimentāli mehāniskā rūpnīca u. c. Blakus rūpniecām top jauni dzīvojamu namu kvartāli. Tomēr Bolderājas centrs vēl nedaudz saglabājis savu senatnīgo, savdabīgo seju.

No Bolderājas turpinām ceļu pāri Buļļupes tiltam.

Nedaudz leņķus tilta Buļļupe ieplūst Daugavā. 20. gs. sākumā tās ieteka sazarojās divās daļās. Jauno ieteku, kas atrodas tuvāk Bolderājai, paplašināja un padziļināja, izveidojot 1 km garo Loču kanālu. Starp abiem zariem — tā sauktā Milestības saliņa.

Buļļupe ir vecā Lielupes gultne, jo līdz 17. gs. beigām Lielupe bija Daugavas pieteka apmēram tagadējā Milgrāvja rajonā.

1697. gada palos Lielupe izrāva sev jaunu gultni — tiešu ieteku jūrā tagadējā Rītabuļļu rajonā 3 km no Daugavgrīvas. Šo ieteku dēvēja par Ziemeļupi (arī par Jāņupi). Vēl tagad saglabāties tās līcis. Taču arī šī grīva Lielupei bija tikai nepilnus 100 gadus. 1755. gadā, pēc citiem datiem 1757. gadā, pavasara palos tā pārrāva Jūrmalas zemes strēli un ieplūda jūrā pie Stirnuraga.

No 1765. līdz 1768. gadam šo jauno gultni mēģināja aizsprostot. 1771. gadā Lielupe atkal izlauza sev ceļu tajā pašā vietā, izveidojot tā saukto Jaunupi. Vienlaikus radās arī tagadējā Daugavgrīvas sala.

Buļļupē ūdens apmaiņa ir niecīga, tā drīzāk uzskatāma par vecupi. Apmēram Daugavgrīvas salas vidusdaļā blakus tagadējam Rītabuļļu ciemam upei ir paprāvs līcis. Vēl 1701. gadā šeit bijusi Lielupes papildu noteka uz jūru.

Daugavgrīvas salas garums — 9 km, lielākais platums — 2 km. Mūsu dienās tā ir viena no lielākajām Latvijas salām. 1748. gadā sastādītajā Admiralitātes kartē Daugavgrīvas sala ir pavisam īsa. Lielupe ietek jūrā pa caurrāvumu — Ziemeļupi jeb Jāņupi. L. Mellina kartē, kas sastādīta 18. gs., redzams, ka Lielupe izrāvusi jaunu gultni un Daugavgrīvas sala sastāv no divām daļām.

Daugavgrīvas sala stiepjas A—R virzienā. Tā veidojusies, saplūstot kopā vairākām mazām saliņām. Salas R gals ir atšķēlums no Jūrmalas zemes strēles, A galu veido smilšu sanesumi.

Ap 1565.—1566. gadu Daugava plūdusi caur tagadējo Ziemas ostu un ietecējusi jūrā ap Daugavgrīvas salas vidu, kur vērojama it kā sažmauga.

Salas A galā — dzīvojamo namu kvartāli.

Aiz tilta nogriežamies pa kreisi — pa Parādes ielu.

17. gs. sākumā (1608. gadā) zviedri Daugavas grīvā izbūvēja nocietinājumus, tā sauktās Neimindes skanstis. Ķeizarienes Katrīnas II laikā te uzcēla stipru cietoksni. 18. gs. beigās šeit izveidojās Rīgas ziemas osta, bet 19. gs. beigās — priekšosta.

1852. gadā no Rīgas uz Daugavgrīvu izbūvēja telegrāfa līniju — pirmo ne tikai Krievijā, bet arī visā Ziemeļaustrumeiropā.

Kad Parādes ielas dzīvojamo namu masīvs beidzas, pa labi atzarojas lauku ceļš, kas cauri niedrājam ved jūras virzienā. Liedagā pa labi redzama Daugavas bāka un moli. Līdz bākai apmēram 2 km.

Par šejienes bāku vēsturi dažādi avoti sniedz atšķirīgas ziņas.

Pirmās bākas (ugunstorņi) Daugavas grīvā bijušas jau 16. gadsimtā.

1819. gadā Daugavgrīvā sākusi darboties vairāk nekā 31 m augsta bāka — koka tornis uz mūra pamatnes. Nākamās bākas uzbūvētas 1856., 1863., 1915., 1921., 1945. gadā.

Tagadējā bāka — 36,6 m augstais dzelzsbetona tornis — sākusi darboties 1957. gadā. Tās ugunis redzamas 18 jūdžu (1 jūdze — 1,8 km) attālumā. Visās pasaules locijās ierakstīts šīs bākas gaismas režīms — zibsnis (0,1 sekunde), tumsa (0,9 sekundes), zibsnis (0,1 sekunde), tumsa (2,7 sekundes).

Ja redzamība sliktā, bāka pārraida vēl arī radio un skaņu signālus.

Jūrā iestiepjas no 1850. līdz 1883. gadam būvētie moli. Tie ierobežo Daugavas straumi, pamazām sašaurinādami tās platumu no 640 līdz 415 metriem. Tā tiek novērsta kuģu ceļa aizsērēšana. Molu galos kuģu ceļa zīmes. Otrā pusē pāri Daugavai redzama Mangaļsala.

Turpināt ceļu uz R, uz tā sauktajiem Vakarbuļļiem, visērtāk pa liedagu. (Sos īpatnējos nosaukumus apdzīvotajām vietām devuši vecie zvejnieki. No rita saule ir Rītabuļļu, bet vakarā — Vakarbuļļu pusē.)

Salas R gals apaudzis ar mežu. Te ir vasarnīcu un klusas atpūtas cienītāju rajons.

Gar jūru nelielas kāpas, reti kārkli. Dziļāk mežā īpatnēji kāpu pauguriņi. Te aug priedes, bērzi un citi koki. Visai bagāta dzīvnieku valsts. Salā var sastapt aļņus, stirnas, lapsas, jenotsuņus.

Daugavgrīvas salas vidusdaļā tiek būvētas Rīgas pilsētas kanalizācijas notekūdeņu attīrīšanas iekārtas.

Salas R galu apskalo Lielupe. No tās ietekas skatam paveras kuģu ceļa zīmes un neliela bāka pretējā krastā. Šo zemes strēles galu Lielupes kreisajā krastā dēvē par Stirnuragu. Te izveidojusies tā sauktā Raga kāpa (15 m vjl.).

Gar Lielupes krastu var aiziet līdz pašai Buļļupei, kuras pretējā krastā plešas mežiem apaugusi kāpu josla. Tālumā Lielupes krastā redzams augsts smilšu atsegums — tā sauktā Baltā kāpa.

No Bolderājas līdz Vakarbuļļiem, ieskaitot gājienu līdz bākai, pēc tam pa liedagu, gar Lielupi un Buļļupi — apmēram 16 km, Vakar-

bulļos ir 36. autobusa galapunkts. No šejienes Bolderājas virzienā vēl vairākus kilometrus turpinās mežs.

Pastaīga pa Daugavgrīvas salu patikama visos gadalaikos. Maršruts piemērots jebkura vecuma ļaudīm. Satiksme ērta.

Ziemā jūra diezgan platā joslā aizsalst. Tomēr atcerieties, ka staigāt pa piekrastes ledu nav ieteicams. Sevišķi bīstami tas ir pavasara pusē.

Dzīvē nekas nestāv uz vietas. It īpaši tādas lielas pilsētas, kāda ir Rīga, apkārtņē. Iespējams, ka tad, kad jūs dosities pa šiem maršrutiem, jau daudz kas būs mainījies. Klusā lauku ceļa vietā aizvīsies šoseja, kādā mežmalā, upes līcī vai parkā pacelsies līdz šim vēl neredzēts piemineklis, kādā mājā apmeklētājiem durvis vērs jauns muzejs. Katra jauna diena nāk ar saviem notikumiem un informāciju.

Lai šis ceļvedis ikvienam palīdz tuvāk iepazīt republikas galvaspilsētas apkārtni.

Sirsniņgs paldies visiem, kuri palīdzēja grāmatas tapšanā.

Ierosinājumus par ieteicamiem tūrismā maršrutiem ne tikai Rīgas apkārtņē, bet visā Latvijā sūtiet, lūdzu, Republikas tūristu klubam — Rīgā, Skārņu ielā 22.

IZMANTOTĀ LITERATŪRA

Latvijas PSR Mazā enciklopēdija. I—III sējums. R., 1967—1970.

Latvijas padomju enciklopēdija. 1.—8. sējums. R., 1981—1986.

Latvijas PSR ģeogrāfija. R., 1975. 672 lpp.

Feodālā Rīga. R., 1978. 536 lpp.

Rīga 1860.—1917. R., 1978. 494 lpp.

Latvijas revolucionāro cīņītāju piemiņas grāmata. I sējums (1., 2., 3. daļa) R., 1976—1983.

Atmiņas par Vili Lāci. R., 1975. 232 lpp.

Pintāns P. Zvejnieku kolhozs «9. Maijs». R., 1978. 120 lpp.

Plaudis A. Vidzemes jūrmala. R., 1985. 64 lpp.

Riekstiņš J. Latvijas daba un pieminekļi. Piejūras dabas parks. R., 1986. 47 lpp.

Poļakovs G. Trieciens pāri Ķīšezeram. R., 1986. 96 lpp.

Pope A. Zvaigznes krastā. R., 1985. 112 lpp.

Dabas un vēstures kalendārs 1986. gadam. R., 1985. 240 lpp.

Dabas un vēstures kalendārs 1987. gadam. R., 1986. 256 lpp.

Latvijas PSR Centrālā Valsts Vēstures arhīva materiāli. Fonds 3., 117., 6989., 4568.

Republikas tūristu kluba arhīva materiāli.

Saturs

Mangalsala	5
Vecāki—Kalngale—Carnikava	8
Vecdaugava—Lielais Baltezers	15
Gar Mazo un Lielo Baltezeru	19
Ādaži—Gaujas stacija	24
Jaunciems—Bukulti	28
Ropažu stacija—Ādaži	33
Mazā Jugla	37
Doles sala	43
Kalnciems—Sloka	48
Ložmetējkalns—Tīreļi	53
Sloka—Priedaine	55
Daugavgrīvas sala	59

Анна Заряя

ОДИН ДЕНЬ В ОКРЕСТНОСТЯХ РИГИ

Рига «Авотс» 1988

На латышском языке

Обложка Индулиса Калныньша

IB N 1899

Anna Zariņa

Redaktore A. Sadovska

Mākslinieciskā redaktore I. Bērente

Tehniskā redaktore K. Kozačenko

Korektore I. Poga

Nodota salikšanai 15.09.87. Parakstīta iespēšanai 29.09.87. JT 00507. Formāts 60x90/16. Tipogr. papīrs №2. Literatūras garnitūra. Augstspiedums. 4.0 uzsk. iespiedl.; 4,38 uzsk. kr. nov.; 4,26 izdevn. l. Metiens 40 000 eks. Pasūt. № 637. Cena 35 kap. Izdevniecība «Avots», 226047 Rīga, Padomju bulv. 24. Izdevn. № 103-SI-49. Iespiesta Latvijas PSR Valsts izdevniecību, poligrāfijas un grafiķu tirdzniecības lietu komitejas tipogrāfijā «Cīņa», 226011 Rīga, Blaumaņa ielā 38/40.

LATVIJAS NACIONĀLA BIBLIOTEKA

0307095188

- Mangaļsala
- Vecāķi – Kalngale – Carnikava
- Vecdaugava – Lielais Baltezers
- Gar Mazo un Lielo Baltezeru
  - Ādaži – Gaujas stacija
  - Jaunciems – Bukulti
- Ropažu stacija – Ādaži
  - Mazā Jugla
  - Doles sala
- Kalnciems – Sloka
- Ložmetējkalns – Tīreļi
  - Sloka – Priedaine
  - Daugavgrīvas sala